

ग्राभोधय संकल्प



श्री गिरिराज सिंह
केन्द्रीय पंचायती राज अने ग्रामीण विकास मंत्री



श्री नरेन्द्र मोदी
प्रधान मंत्री



श्री कपिल मोरेश्वर पाटील
केन्द्रीय राज्य मंत्री, पंचायती राज

पंचायतोमां टकाठ विकास लक्ष्योनुं स्थानिकीकरण



सशक्त पंचायत सतत् विकास



या संस्करणां

- सरस्टेनेभव डेवपमेन्ट गोव्स: वैश्विक स्तरे विचारवुं स्थानिक रीते कार्य करवुं
- संक्षोपित राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कारो
- टकाठ विकासनुं स्थानिकीकरण: शैक्षणिक लक्ष्यो

ભારતના રાષ્ટ્રપતિએ સ્વચ્છ ભારત દિવસની ઉજવણી કરી

દરેક ઘરમાં નળનું પાણી, શૌચાલય અને વીજળી આપવાના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા સરકાર નિષ્ઠાપૂર્વક કામ કરી રહી છે: શ્રી ગિરિરાજ સિંહ, પંચાયતી રાજ અને ગ્રામીણ વિકાસના કેન્દ્રીય મંત્રી



ભારતના રાષ્ટ્રપતિ, શ્રીમતી દ્રૌપદી મુર્મુ, 2જી ઓક્ટોબર 2022ના રોજ ગાંધી જયંતિના રોજ નવી દિલ્હીમાં સ્વચ્છ ભારત દિવસની ઉજવણી માટે જલ શક્તિ મંત્રાલય દ્વારા આયોજિત કાર્યક્રમમાં સામેલ થયા હતા. તેમણે વિવિધ કેટેગરીમાં સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ ગ્રામીણ પુરસ્કારો એનાયત કર્યા હતા.

આ પ્રસંગે બોલતા રાષ્ટ્રપતિએ રાષ્ટ્રપિતા મહાત્માને શ્રદ્ધાંજલિ આપી હતી તેમણે કહ્યું કે ગાંધીજીના વિચારો શાશ્વત છે. સત્ય અને અહિંસાની જેમ તેમણે સ્વચ્છતા પર પણ ભાર મૂક્યો હતો. સ્વચ્છતા અંગેના તેમના સંકલ્પનો ઉદ્દેશ્ય સામાજિક વિકૃતિ દૂર કરવાનો અને નવા ભારતનું નિર્માણ કરવાનો હતો. તેથી, તેમના જન્મદિવસને સ્વચ્છ ભારત દિવસ તરીકે ઉજવવો એ તેમને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

રાષ્ટ્રપતિએ નોંધ્યું કે 2014માં સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણની શરૂઆત થઈ ત્યારથી અત્યાર સુધીમાં 11 કરોડથી વધુ શૌચાલયોનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે અને લગભગ 60 કરોડ લોકોએ ખુલ્લામાં શૌચ કરવાની તેમની આદત બદલી છે. તેણીએ ખુશી વ્યક્ત કરી હતી કે આ મિશન દ્વારા ભારતે 2030 ની સમયમર્યાદાના અગિયાર વર્ષ પહેલાં યુએનના સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ નંબર 6 હાંસલ કર્યા છે.

કેન્દ્રીય પંચાયતી રાજ અને ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રી શ્રી ગિરિરાજ સિંહે પણ આ કાર્યક્રમમાં હાજરી આપી હતી. સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણ વિશે બોલતા, તેમણે કહ્યું કે પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના માર્ગદર્શન હેઠળ 11 કરોડથી વધુ શૌચાલય બનાવવામાં આવ્યા છે અને 10 કરોડથી વધુ નળના પાણીના જોડાણો ગ્રામીણ ઘરોમાં પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે.

જન ભાગીદારી આંદોલન સાથે સ્વચ્છ ભારતનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવા તરફ. તેમણે ઉમેર્યું હતું કે સ્વચ્છતા માટેનું આ જન આંદોલન દેશના દરેક ખૂણે ખૂણે પહોંચવું જોઈએ. શ્રી સિંહે કહ્યું, સરકાર દરેક ઘરમાં નળ, શૌચાલય અને વીજળી આપવાના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માટે નિષ્ઠાપૂર્વક કામ કરી રહી છે.

પંચાયતી રાજના સચિવ શ્રી સુનિલ કુમારે તેમના સંબોધનમાં જણાવ્યું હતું કે જનભાગીદારી એ જલ જીવન મિશન અને ODF પ્લસનું સૌથી મહત્વનું પાસું છે. તેમણે કહ્યું કે આ બંને યોજનાઓની જાળવણીની જવાબદારી ગ્રામ પંચાયતોની છે. તેમણે કહ્યું કે જો લોકો સેવા પ્રદાતા દ્વારા સારી સેવાઓ પ્રદાન કરવામાં આવે તો તેઓ સર્વિસ ચાર્જ ચૂકવવા તૈયાર છે. તેમણે કહ્યું કે પંચાયતો આગળ આવી રહી છે અને રાજ્ય સત્તાવાળાઓને સામેલ કરી રહી છે અને રહેવાસીઓને આ સેવા શક્ય તેટલી શ્રેષ્ઠ રીતે પૂરી પાડવા માટે તૈયારી

सामग्रीओनुं कोषटक

मुख्य संपादक:

सुनवि कुमार, I.A.S.
सचिव, पंचायती राज मंत्रालय

संपादक:

डॉ. बज्जिय कुमार बेहेरा, I.E.S.
भारतीय सेवाकार, पंचायती राज मंत्रालय

सहकार:

आबोक पंड्या
अंजनी कुमार तवारी

3



मंत्रीनो सदेश

4



राज्यमंत्रीनो सदेश

5



सचिवनो सदेश

17



शिक्षण माटे सस्टेनेबल डेवपमेन्ट
गोवनुं स्थानिकीकरण

21



सुधारव राष्ट्रीय
पंचायत पुरस्कारोने

25



पंचायतमां विषयवह्नी अभिज्ञम द्वारा टकाउ
विकास बह्यांको (LSDGs) ना स्थानिकीकरण
पर 2 द्वितीय राष्ट्रीय कार्यशाळा

32



महात्मा गांधी आंतरराष्ट्रीय
पुरस्कारथी सन्मानित

भारतना राष्ट्रपतिओ स्वच्छ भारत द्विवसनी
उजवणी करी

01

SDGsनुं स्थानिकीकरण स्थानिक विकासने पुनर्जावित
करवा माटे छे: स्थानिक सूचक इंडेक्स (LIF) अने
पंचायत माटे डेशबोर्ड

12

पंचायतीमां सस्टेनेबल डेवपमेन्ट गोवना
स्थानिकीकरण तरङ्गनी यात्रा

23

सस्टेनेबल डेवपमेन्ट माटे युनाइटेड नेशन्स अजन्डा
2030नी अनुभूति जरीबी मुक्त ग्राम पंचायती पर
राष्ट्रीय कार्यशाळा

28

गीरीराज सिंह
GIRIRAJ SINGH



सत्यमेव जयते
75
आज़ादी का
अमृत महोत्सव


ग्रामीण विकास तथा पंचायती राज मंत्री
भारत सरकार
कृषि भवन, नई दिल्ली
MINISTER OF
RURAL DEVELOPMENT AND PANCHAYATI RAJ
GOVERNMENT OF INDIA
KRISHI BHAWAN, NEW DELHI

संदेश

મને એ જાણીને અત્યંત આનંદ થાય છે કે પંચાયતી રાજ મંત્રાલય 'ગ્રામોદયસંકલ્પ' સામયિકનો 13મો અંક 'પંચાયતોમાં સાતત્યપૂર્ણ વિકાસના લક્ષ્યાંકોનું સ્થાનીકરણ' વિષય સાથે પ્રકાશિત કરી રહ્યું છે.

સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ માટેના 2030ના એજન્ડા પર હસ્તાક્ષર કરનાર તરીકે ભારત 17 સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવા માટે કટિબદ્ધ છે. ભારત સરકાર વર્ષ 2030નો એજન્ડા અને રાષ્ટ્રીય વિકાસનાં લક્ષ્યાંકો તથા "સૌનો સાથ, સૌનો વિકાસ" અથવા "બધા સાથે અને બધા માટે વિકાસ" એવા વિકાસનાં સૂત્ર પ્રત્યે દ્વંદ્વપણે પ્રતિબદ્ધ છે. ભારતનો લગભગ 68 ટકા હિસ્સો ગ્રામીણ ભારત છે અને મહાત્મા ગાંધીજીના શબ્દોમાં કહીએ તો ભારતનું હૃદય ગામડાંઓમાં રહેલું છે તે જોતાં રાષ્ટ્રીય સ્તરે સાતત્યપૂર્ણ વિકાસનાં લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવા માટે પંચાયત સ્તરે ગામડાંઓની પાયાનાં જરૂરીયાતો પૂરી કરવા માટે પગલાં લેવાની જરૂર પડશે. પંચાયતોએ વર્ષ 2030ના લક્ષિત વર્ષ સુધીમાં ગરીબી મુક્ત અને વધેલી આજીવિકા, તંદુરસ્ત, બાળ-મૈત્રીપૂર્ણ, પર્યાપ્ત પાણી, સ્વચ્છ અને હરિયાળું, આત્મનિર્ભર માળખું, સામાજિક રીતે સુરક્ષિત અને સામાજિક રીતે ન્યાયી, સારી રીતે શાસિત અને મહિલા-મૈત્રીપૂર્ણ ગામડાંઓ સુનિશ્ચિત કરવા માટે 9 થીમ હેઠળ 17 સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યાંકો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને સંકલિત ગ્રામીણ વિકાસમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવવાની છે. ગ્રામોદય સંકલ્પના આ અંકમાં એસડીજીના સ્થાનીકરણ તરફના વિચારો, રૂપરેખા, કાર્ય યોજના અને સિદ્ધિઓને આવરી લેવામાં આવી છે.

મને ખાતરી છે કે પંચાયતોમાં સાતત્યપૂર્ણ વિકાસના લક્ષ્યાંકોના સ્થાનીકરણ પર આધારિત ગ્રામોદય સંકલ્પનો આ અંક પંચાયતો, ચૂંટાયેલા પંચાયત પ્રતિનિધિઓ અને પદાધિકારીઓ તેમજ સામાન્ય જનતા માટે આ વૈશ્વિક એજન્ડાને સ્થાનિક અભિગમ સાથે સમજવા માટે ઉપયોગી થશે અને તે હાંસલ કરવા માટે તેઓને પ્રેરિત કરશે.


(ગીરીરાજ સિંહ)

કપિલ મોરેશ્વર પાટીલ
રાજ્ય મંત્રી
પંચાયતી રાજ મંત્રાલય
ભારત સરકાર



KAPIL MORESHWAR PATIL
MINISTER OF STATE
MINISTRY OF PANCHAYATI RAJ
GOVERNMENT OF INDIA



સંદેશ

એ ખૂબ જ આનંદની વાત છે કે પંચાયતી રાજ મંત્રાલય 'ગ્રામોદય સંકલ્પ'નો 13મો અંક 'પંચાયતોમાં સાતત્યપૂર્ણ વિકાસના લક્ષ્યાંકોનું સ્થાનીકરણ' વિષય પર પ્રકાશિત કરી રહ્યું છે.

સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ માટેના 2030ના એજન્ડા પર હસ્તાક્ષર કરનાર તરીકે ભારત 17 સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવા માટે કટિબદ્ધ છે. ભારતનાં આશરે 68 ટકા લોકો ગામડાંઓમાં વસે છે એ હકીકતને સ્વીકારીને સ્થાયી વિકાસનાં લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવા માટે પાયાનાં સ્તરે કામગીરી કરવાની જરૂર પડશે, એટલે કે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ મારફતે એસડીજીનું સ્થાનીકરણ.

આ દિશામાં, પંચાયતી રાજ મંત્રાલયે ગ્રામીણ સ્થાનિક એકમો માટે એસડીજીના સ્થાનિકીકરણના વિષયગત માળખાને અપનાવ્યું છે, જેનો ઉદ્દેશ તેમનો દ્રષ્ટિકોણ હાંસલ કરવાનો છે અને ગરીબી-મુક્ત અને સંવર્ધિત આજીવિકાનું નિર્માણ કરવાનો છે, પંચાયતો ગ્રામીણ ભારતમાં વર્ષ 2030 સુધીમાં આબોહવામાં પરિવર્તનની હાનિકારક અસરોને ઘટાડવા માટે કામ કરે અને અસમાનતા અને અન્યાય સામે લડતી વખતે પાણીની પર્યાપ્તતા સાથે તંદુરસ્ત જીવન અને 'સમાવિષ્ટ વિકાસ' સુનિશ્ચિત કરે. ગ્રામોદય સંકલ્પના આ અંકમાં એસડીજીના સ્થાનીકરણ તરફના વિચારો, રૂપરેખા, કાર્ય યોજના અને સિદ્ધિઓને આવરી લેવામાં આવી છે.

મને વિશ્વાસ છે કે એલએસડીજી પર આધારિત ગ્રામોદય સંકલ્પનો આ મુદ્દો ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ અને પંચાયતો, પંચાયતોના પદાધિકારીઓ તેમજ સામાન્ય જનતા માટે ઉપયોગી સાબિત થશે.



(કપિલ મોરેશ્વર પાટીલ)

Office: Room No. 392, 'E' Wing, 3rd Floor, Krishi Bhawan, New Delhi-110001
Residence: 05, Duplex North Avenue, New Delhi-110001
Phone: 011-23782143, 23782548, 23782518 E-mail id: mospanchayatiraj@gmail.com

सुनील कुमार, (आइएएस)
सचिव

Sunil Kumar, IAS
Secretary



भारत सरकार
पंचायती राज मंत्रालय
डॉ. राजेन्द्र प्रसाद रोड,
कृषि भवन, नई दिल्ली-110001
Government of India
Ministry of Panchayati Raj
Dr. Rajendra Prasad Road,
Krishi Bhawan, New Delhi-110001

संदेश

मने अे जल्लावतां आनंद थाय छे डे ग्रामोदय संकल्प पत्रिकानो 13मो अंक मंत्रालयनी पढेव अने 'सातत्यपूर्व विकासना वक्ष्यांकीनु स्थानीकरण' (अेवअेसडीज्) परनां प्रयासोने समर्पित छे, जेमां पंचायती मुध्य सक्रिय सहभागिओ रहेशे हशे.

सातत्यपूर्व विकासना वक्ष्यांकी (अेसडीज्) अे तमाम माटे वधु सारुं, वधु समान अने स्थायी लविष्य हांसव करवा माटेनी योजना छे. वर्ष 2015मां संयुक्त राष्ट्रनां तमाम सभ्य देशो द्वारा वर्ष 2030मां स्थायी विकासना अेजन्डाना लागरूपे 17 अेसडीज् अने 169 संबंधित वक्ष्यांकीने अपनाववामां आव्या हता अने हस्ताक्षर करवामां आव्या हता. भारत सरकार पक्ष 2030 सुधीमां युनाइटेड नेशन सस्टेनेबल डेवपमेन्ट गोल्सना अेजन्डा पर हस्ताक्षर करनार छे.

भारतनो वगलग 68 टका डिस्सो ग्रामीण विस्तारोमां रहे छे ते जोतां राष्ट्रीय स्तरे स्थायी विकासनां वक्ष्यांकी हांसव करवा माटे पंचायती राज संस्थाओ (पीआरआर) मारइते पायानां स्तरे कामगीरी करवानी जरूर पडशे. अेटवे अेसडीज्ना स्थानीकरणमां पीआरआर, भास करीने ग्राम पंचायतीनी लूमिका पूव ज महत्वपूर्व छे. आ मुजब, पंचायती राज मंत्रालये अेसडीसी माटे व्यक्तिगत अलिगम अपनाव्या छे, जेमां तमाम 17 अेसडीज्ने 9 जूथोमां इरीथी वर्गीकृत करवामां आव्या छे. आ हरेक जूथमां अेकथी वधु अेसडीज् सामेव छे, जेनी प्राप्ति विविध मंत्रालयो द्वारा तेमनी योजनाओ अने कार्यक्रमो द्वारा सामूहिक कामगीरी पर आधारित छे.

पायानां स्तरे अेसडीज् हांसव करवा माटे पंचायतीनी क्षमतानु निर्माण करवा तथा शक्य तमाम संसाधनीथी सज्ज करवा माटे मंत्रालय द्वारा सतत अने नकर पगवां वेवामां आव्यां छे अने नवा पगवां पक्ष वेवामां आवी रह्यां छे.

नवसंशोधित राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान (आरज्ज्अेसअे) योजनानु ध्यान पंचायती राज संस्थाओने स्थानिक स्वराजनां ज्वांत केन्द्रो तरीके पुनःकल्पित करवा पर केन्द्रित छे, जेमां 'पूर्व सरकार' अने 'पूर्व समाज' जेवा अलिगम साथे केन्द्रीय मंत्रालयो अने राजकीय रेणीय विभागो अने अन्य हितधारकीनां संकवित अने सहियारा प्रयासो मारइते विषयगत अलिगम अपनावीने मूलभूत स्तरे अेसडीज्ना वास्तविककरण पर विशेष ध्यान केन्द्रित करवामां आव्युं छे.

अेसडीज्ना स्थानीकरणनी प्रक्रियाने आगण वधारवा माटे श्रेणीबद्ध हस्तक्षेपो करवामां आवी रह्या छे, जेमां मूलभूत हितधारकीनु ध्यान दोरवा माटे केन्द्रीय मंत्रालयो, राज्य सरकारो, संयुक्त राष्ट्रनी अेजन्सीओ, शैक्षणिक संस्थाओ, सीअेसओ अने अन्यो साथे मणीने काम करवानी प्रक्रियाने आवरी वेवामां आवी छे. ग्रामोदय संकल्पना आ अंकमां, तमाम हितधारकीने संवेदनशील बनाववा माटे अेवअेसडीज् पर अेमओपीआर द्वारा आयोजित कार्यक्रमोनी माहिती साथे सातत्यपूर्व विकासना वक्ष्यांकीनु स्थानीकरण पर माहितीप्रद अने संक्षिप्त वेपनो समावेश करवामां आव्यो छे.

हुं आशा राखुं छुं डे आ अंक पंचायतना प्रतिनिधिओ, कामदारो अने ग्रामीण जनताने अेवअेसडीज् विशे वधु जल्लावामां अने ग्राम्य स्तरे अेवअेसडीज्ना वक्ष्योने प्राप्त करवामां मदद करशे.


(सुनील कुमार)

ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો: વૈશ્વિક રીતે વિચારો, સ્થાનિક રીતે કાર્ય કરો

વિચાર: શ્રી એસ.એમ.વિજય આનંદ

વ્યાખ્યાન લેખક: ડૉ.આર.કે. રમેશ

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs) એ ખૂબ જ મહત્વાકાંક્ષી વિકાસ લક્ષ્યો છે જે માનવજાતે પોતાના માટે નક્કી કર્યા છે. તે સમગ્ર માનવતાને આવરી લે છે. જેમાં 17 ગોલ છે. તેઓ કોસ-સેક્ટરલ છે. તેઓ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે, અને તેઓ 'Think Globally and Act Locally'ની ફિલસૂફીને મૂર્ત બનાવે છે.

જો કે આ અંગે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે અને ભારત દ્વારા તેને બહાવી આપવામાં આવી છે, તેમ છતાં, ગ્રામ પંચાયતના સ્તરેથી - આવશ્યકપણે પગલાંની શરૂઆત થવી જોઈએ. હવે અમારા માટે સ્પષ્ટ લક્ષ્યો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. લક્ષ્યાંકો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. મૂળભૂત રીતે રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યો હશે પણ રાજ્યોને નીચે લાવવામાં આવશે, પછી સંકલિત કામગીરી પણ નક્કી કરવામાં આવશે. આ એક પ્રક્રિયા છે પરંતુ જ્યારે ગ્રામ પંચાયત શરૂ થાય છે ત્યારે આપણે આ પ્રકારની વસ્તુઓ જોવાની જરૂર નથી. ચાલો આપણે વિવિધ ધ્યેયોના સંદર્ભમાં શું કરી શકીએ તેના પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીએ.

ટકાઉ વિકાસ ધ્યેયો વિશેષતાઓમાં ઘણી બધી વિશિષ્ટતાઓ છે, આપણે તેને બોલાવવી જોઈએ. (1) તેઓ સાર્વત્રિક છે. કોઈને પાછળ છોડવું જોઈએ નહીં. તેથી તે આપણા અંત્યોદયની રાષ્ટ્રીય ફિલોસોફીને ધ્યાનમાં રાખીને છેલ્લી વ્યક્તિ સુધી પહોંચવાનું સંપૂર્ણ કવરેજ છે જે સૌથી ગરીબ અને સૌથી દૂરના વ્યક્તિ સુધી પહોંચવાનો ગાંધીવાદી અભિગમ છે. (2) પછી સમાવેશના મૂલ્યો પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે, શાંતિ જેની સામાન્ય રીતે આપણે વિકાસની ચર્ચા કરતી વખતે વાત કરતા નથી. પછી સંસ્થાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે - અને ગ્રામ પંચાયત એ સામાન્ય રીતે એવી સંસ્થા છે જેનો આપણે ભારતીય સંદર્ભમાં ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ. (3) ગવર્નન્સ પર ફોકસ છે. ગાંધીજીએ કહ્યું હતું તેમ સુશાસન "મારા સ્વપ્નનું સ્વરાજ એ ગરીબ માણસનું સ્વરાજ છે". જેને તેમણે પૂર્ણ સ્વરાજ કહેવું. હવે આપણે આપણી જાતને શાસન / શાસન કરતા શીખવાની જરૂર છે. તેઓ ભ્રષ્ટાચાર મુક્ત શાસનની વાત કરે છે. તેથી SDG એ ધ્યેયોની વિશાળ શ્રેણી છે.

હવે આપણે ક્યાંથી શરૂઆત કરીએ? અમે ગ્રામ પંચાયતના સ્તરેથી શરૂઆત કરીએ છીએ. ચાલો કોઈ લેખિત સૂચનાની રાહ ન જોઈએ. અમે શરૂઆત કરી છે. શરૂઆત કરવી સૌથી મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે અમારી પાસે હાંસલ કરવા માટે બીજા આઠ વર્ષ છે. પરંતુ વેગ મેળવવામાં થોડો સમય લાગશે. આપણે કેવી રીતે શરૂઆત કરી શકીએ? પંચાયતોના સંબંધિત કાર્યોની વિગતો આપતું બંધારણનું સમયપત્રક અમારી પાસે છે.

ચાલો પહેલા તેમના પર તમામ SDG ને મેપ કરીએ, પછી તમે જોશો કે ત્યાં ઘણા બધા સામાન્ય તત્વો છે. આગળની વાત પર નીચે આવી. સંબંધિત રાજ્ય અધિનિયમો હેઠળ પંચાયતોને આપવામાં આવતા કાર્યો માટે તેમને મેપ કરો. પછી તે જાણીતું અને સ્વીકૃત બને છે. આ કાર્યો મોટાભાગે કાયદામાં હોય છે, પરંતુ મોટાભાગે કાર્યરત થતા નથી. તો ચાલો હવે જાણીએ કે પંચાયતોની કામગીરી બરાબર શું છે? તેઓ બરાબર શું કરી રહ્યા છે? અને તેમના પર SDG ને મેપ કરો. તેથી તમને સમાનતાના ક્ષેત્રો મળશે. આ તે ક્ષેત્ર છે જ્યાં આપણે ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું છે.

હવે આપણા દેશમાં ઘણા બધા અધિકારો આધારિત કાયદાઓ છે. અધિકારો આધારિત કાયદાઓમાં ભારત અગ્રેસર છે. અમારી પાસે માહિતીનો અધિકાર છે, કામ કરવાનો અધિકાર છે, શિક્ષણનો અધિકાર છે, ખોરાકનો અધિકાર છે, અને તાજેતરમાં અમે વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો વગેરે ઉમેર્યા છે. આ અધિકાર-આધારિત કાયદાઓ પર તમામ SDG ને મેપ કરો. તેમના અમલીકરણમાં અને ખાસ કરીને SDG સૂચકાંકો પર પ્રગતિની દેખરેખમાં પંચાયતોની ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. આવા મેપિંગ પણ ખૂબ જટિલ છે.

પંચાયતો દ્વારા રાજ્ય-રાજ્યમાં ઘણી બધી યોજનાઓ અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે. તેમની યોજનાઓ પર SDG ને મેપ કરો. ફરીથી, અમે 15મા નાણાપંચની અનુદાનનો ઉપયોગ કરીને ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ (GDPDP) હેઠળ ઘણા બધા કાર્યક્રમો લીધા છે. તેમના પર SDG નો નકશો બનાવો. તમે આ કરી લો તે પછી, 'ગવર્નન્સ' અથવા 'ઈ-ગવર્નન્સ' નામની એક સામાન્ય વસ્તુ છે. ગુડ ગવર્નન્સમાં સામાજિક ઓડિટ, જવાબદારી, પારદર્શિતા વગેરે જેવા તત્વો હોય છે. તેમના પર SDG ને મેપ કરો. એકવાર તમે આ મેપિંગ કરી લો તે પછી તમારી પાસે આપોઆપ હશે કે રાજ્ય પંચાયતો SDG માટે શું કરી શકે છે. તમે શું કરી શકો તે નક્કી કરવા માટે આ પહેલું પગલું છે.

મધ્યવર્તી અને જિલ્લા સ્તરની પંચાયતો પણ આવા મેપિંગ કરી શકે છે. પરંતુ હું ભારપૂર્વક સૂચન કરું છું કે સૌ પ્રથમ ગ્રામ પંચાયતોની શક્તિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો.

¹ ભૂતપૂર્વ સચિવ, ભારત સરકાર

² એસોસિયેટ પ્રોફેસર, સી.આર. આઇ., નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ પંચાયતી રાજ, હૈદરાબાદ

ગ્રામ પંચાયતોની શક્તિઓ શું છે? સૌથી મોટી તાકાત એ છે કે તેઓ લોકો સાથે રૂબરૂ છે. તેઓ સમસ્યાઓ જાણે છે. તેઓ એવા જૂથોને જાણે છે કે જેમાં સામાજિક-આર્થિક પ્રાથમિકતાના આધારે હાજરી આપવાની જરૂર છે. તેથી, તેઓ અમને આ ધ્યેયોની વાસ્તવિક પ્રાપ્તિ માટે પ્રિસ્ક્રિપ્શન આપી શકે છે. તમારે સહભાગિતા અને સામૂહિક સ્થાનિક ક્રિયાઓની જરૂર છે. ગ્રામ પંચાયતો દ્વારા આ શ્રેષ્ઠ રીતે કરી શકાય છે. આ ખાસ કરીને એટલા માટે છે કારણ કે 'અનપહોચેલા લોકો સુધી પહોંચવું એ એવી વસ્તુ છે જે ગ્રામ પંચાયતો ખૂબ સારી રીતે કરી શકે છે.

ધ્યેયો પ્રાપ્તિના સમાન સ્તરે નથી. તેઓ દેશમાં અથવા વિશ્વમાં દરેક જગ્યાએ સમાન સ્તરે નથી. જિલ્લાની અંદર પણ વિશાળ ભિન્નતા જોઈ શકાય છે. માત્ર ગ્રામ પંચાયતો જ વિકાસના તે સ્તરમાં જોડાઈ શકશે. પછી સ્વચ્છતા જેવી કેટલીક બાબતોમાં, નેચરલ રિસોર્સ મેનેજમેન્ટ (NRM) ગરીબ ગ્રામ પંચાયતો સુધી પહોંચવાના ચોક્કસ ફાયદા છે. પછી ગ્રામ પંચાયતના સભ્યોની સંપૂર્ણ સંખ્યા લગભગ 30 લાખ અથવા 3 મિલિયન છે જેમાંથી લગભગ 13 લાખથી 14 લાખ મહિલાઓ છે અને તેઓ SDG માટે ફન્ટલાઈન સ્વયંસેવકો અથવા ફન્ટલાઈન એક્શન સ્વયંસેવકો હશે.

સામાન્ય રીતે આમાંથી મોટા ભાગના SDG મિલેનિયમ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (MDGs) કરતા અલગ હોય છે. SDGs સામાજિક મૂકી નિર્માણ માટે નરમ પાસાઓની માંગ કરે છે જે ગ્રામ પંચાયતો દ્વારા વધુ સારી રીતે કરી શકાય છે. આમાંના ઘણા લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે વિસ્તરણ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. ગ્રામ પંચાયતોને ખાસ કરીને જ્યાં સામાજિક ક્ષેત્રની વાત હોય ત્યાં એક અલગ ફાયદો છે. તેને ઉભરી આવવા માટે પગલાંની અસરકારક માંગ ઊભી કરવાની જરૂર છે. આ માંગનું નિર્માણ ફરીથી નીચેથી ગ્રામ પંચાયતો દ્વારા શ્રેષ્ઠ રીતે કરી શકાય છે. ઐતિહાસિક અને વ્યવહારિક રીતે ગ્રામ પંચાયતો વિભાગીયસિલો તોડવામાં વધુ સારી છે. ઉચ્ચ સ્તર પર અમારી પાસે ઉચ્ચ વિભાગવાદ છે અને અમે વિભાગોમાં વિચારીએ છીએ. ગ્રામ પંચાયતો સામાન્ય રીતે કોઈપણ સમસ્યાને સંપૂર્ણ અને સંપૂર્ણ ઉકેલ તરીકે વિચારે છે. SDGs લાક્ષણિક છે, જ્યાં તે કોસ-સેક્ટરલ છે અને વિભાગની બહારના ઉકેલની જરૂર પડશે

ટ્રાન્સ-રિજનલ સમસ્યાઓના ઉકેલો શોધવામાં ગ્રામ પંચાયતોની પોતાની મહત્વની ભૂમિકા છે. જેમાં તમારે ચોક્કસ ભૌગોલિક વિસ્તારો, ચોક્કસ જૂથો, ચોક્કસ સ્થળો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું પડશે. અને ગ્રામ પંચાયતો માટે, સ્થાનિક જરૂરિયાતો અને સ્થાનિક પ્રાથમિકતાઓ વધુ મહત્વ ધરાવે છે. તેથી, ગ્રામ પંચાયતો અથવા ગ્રામ પંચાયતોના જૂથો ઉકેલ શોધી શકે છે. ગ્રામ પંચાયતો લોકોને આકર્ષવા, સારી કામગીરી કરનારાઓને ઓળખવા અને ઓળખવામાં અને પ્રેક્ટિસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે અસરકારક સાબિત થઈ શકે છે.

અમલીકરણ શરૂ કરતા પહેલા, વ્યક્તિએ અમુક નિર્ણાયક વિકાસ ખ્યાલોને સમજવાની જરૂર છે જે લક્ષ્યોમાં સમાવિષ્ટ છે. જો તમે તેમને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમજો છો, તો પ્રોગ્રામ્સ અથવા એક્શન પોઇન્ટ લેવાનું સરળ બને છે. દાખલા તરીકે, 'સ્થાનિક સંદર્ભમાં ગરીબી શું છે' જે દરેક વચની દરેક વ્યક્તિને અસર કરે છે, દરેક વિસ્તાર એવી વસ્તુ છે જે તમે શોધી શકો છો. કુપોષિત શું છે?

કુપોષણ શું છે? અને સ્થાનિક સંદર્ભમાં આબોહવા પરિવર્તન શું છે? 'લિંગ'ની સમસ્યા શું છે? અને સ્થાનિક સંદર્ભમાં આનુવંશિક-વિવિધતા અથવા પરંપરાઓનું જ્ઞાન શું છે? સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ શું છે? SDG માં આ બધાનો ઉલ્લેખ છે નેચરલ રિસોર્સ મેનેજમેન્ટ શું છે? સમાવેશી વૃદ્ધિ શું છે? ગ્રામ પંચાયત આ અને અન્ય વિભાવનાઓને સમજવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે જેમ કે 'શિષ્ટ કાર્ય'નો અર્થ અને 'શ્રમ અધિકાર' શું છે? નાણાકીય સમાવેશનો અર્થ શું છે; અને શાંતિ કે અહિંસા સ્થાનિક વિકાસ માટે શું કરે છે? આ ખ્યાલોને આંતરિક બનાવવાની જરૂર છે અને ગ્રામ પંચાયતોમાં તેને વધુ સારી રીતે આંતરિક બનાવી શકાય છે.

હવે ચાલો થોડા ધ્યેયો લઈએ અને સૂચવીએ કે ગ્રામ પંચાયતો શું કરી શકે?

પ્રથમ ધ્યેય ગરીબી વિશે છે. MGNREGS એ ગ્રામ પંચાયતનો વિષય છે અને તમે ઘણું બધું કરી શકો છો. ધ્યેય-2 ભૂખમરો વિશે છે, જે ભૂખ ઘટાડવા, ખાદ્ય સુરક્ષા પોષણમાં સુધારો અને ટકાઉ કૃષિ સાથે સંબંધિત છે. અહીં ફરીથી MGNREGS ખૂબ જ કામ આવે છે. ધ્યેય-3 સ્વસ્થ જીવન વિશે છે. કદાચ હોસ્પિટલો ગ્રામ પંચાયતો હેઠળ ન હોય પરંતુ ગ્રામ પંચાયતો હોસ્પિટલો અથવા પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો અને લોકો વચ્ચે છેલ્લા માઈલની કનેક્ટિવિટી લાવી શકે છે. તેથી અહીં ફરીથી તેઓનું મોટું યોગદાન છે. આ જ બાબત ધ્યેય-4 સાથે સારી છે જે શિક્ષણ વિશે છે, સુલભતા સુનિશ્ચિત કરવી, ગુણવત્તા સુનિશ્ચિત કરવી, ખાતરી કરવી કે કોઈ પાછળ ન રહે. બધા માટે સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવું એ ગ્રામ પંચાયતો કરી શકે તેવી બાબત છે.

ધ્યેય-5 લિંગ સમાનતા વિશે છે. ગ્રામ પંચાયતો ગરીબોના SHG સાથે કામ કરી શકે છે. ગ્રામ પંચાયતોમાં લગભગ 45% સભ્યો મહિલાઓ છે. તેઓ પાયોનિયરિંગ સ્વયંસેવકો બની શકે છે.

ધ્યેય-6 એ સંપૂર્ણપણે ગ્રામ પંચાયતનો વિષય છે એટલે કે બધા માટે પાણી અને સ્વચ્છતા. ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાનો ઉપયોગ કરીને, જલ જીવન મિશનનો ઉપયોગ કરીને, અને 15માં નાણાપંચની અનુદાન વત્તા MGNREGS ભંડોળનો ઉપયોગ કરીને ગ્રામ પંચાયતો બધા માટે પાણી અને સ્વચ્છતા સુનિશ્ચિત કરી શકે છે અને પાણી અને સ્વચ્છતાના મુદ્દાઓને સંતુલિત સ્તરે સંબોધિત કરી શકે છે. SDG ના સિદ્ધાંત 'કોઈને પાછળ છોડવામાં આવશે નહીં' અહીં ખૂબ સારી રીતે લાગુ થઈ શકે છે.

ધ્યેય-7 ઊર્જા વિશે છે. ઊર્જા સ્ટ્રીટ લાઇટ અને રાંધણ ગેસથી ઘણી ઉપર છે. બાયો-ગેસના વ્યાપક ઉપયોગની શક્યતા એ એક ક્ષેત્ર છે જેને આપણે ગંભીરતાથી ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. તેની તરફ સરકારનો ઘણો સહયોગ છે. બિન-પરંપરાગત ઊર્જા એક વિષય છે જે ગ્રામ પંચાયતો ખૂબ જ આરામથી સંભાળી શકે છે.

ગોલ-8 ગ્રોથ વિશે છે. ગ્રામ પંચાયતો અહીં થોડું યોગદાન આપી શકે છે, છતાં ગ્રામ પંચાયત સ્તરે યોગ્ય કામો, રોજગાર સર્જન અને માઇક્રો એન્ટરપ્રાઇઝ પ્રમોશન વગેરે હાથ ધરવામાં આવી શકે છે. આ માટે આપણે સ્થાનિક ક્રિયાઓ દ્વારા નાબાર્ડ, KVAFSU, SIDBI વગેરેના MGNREGS અને અન્ય કાર્યક્રમો લાવી શકીએ છીએ. MGNREGS માં યુવાનોને DDU-GKY દ્વારા ઉચ્ચ કૌશલ્ય તરફ વળ જવા જોઈએ. સમાજના વિવિધ વર્ગો માટે ઘણું કામ અહીં જનરેટ કરી શકાય છે.

ધ્યેય-10 અસમાનતાઓ ઘટાડવી. ભારત જેવા દેશમાં અસમાનતા એ ધોર ગરીબી છે. અસમાનતામાં ઘટાડો મેકો પોલિસી દ્વારા થઈ શકે છે પરંતુ તે લોકો કોણ છે જે તેમને આરામ આપવા, તેમને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવા, વિકાસ પ્રક્રિયામાં લાવવા માટે છોડી દેવામાં આવે છે, આ એવી વસ્તુ છે જે ગ્રામ પંચાયતો સરળતાથી કરી શકે છે.

ધ્યેય-12 ટકાઉ વપરાશ અને ઉત્પાદન વિશે છે. આ વર્તન પરિવર્તન છે અને આ ગ્રામ પંચાયતો લોકો સાથે સતત જોડાણ કરીને અને તેમની સાથે કામ કરીને પ્રાપ્ત કરી શકે છે. પંચાયતો, ગ્રીન ડેવલપમેન્ટ હિલચાલની મદદથી, ટકાઉ ઉત્પાદન

ધ્યેય-16 શાંતિપૂર્ણ અને સર્વસમાવેશક સમાજ વિશે છે. ગ્રામસભામાં શાંતિની શરૂઆત થાય છે, જે રીતે તમે દરેકને સામેલ કરો છો - જેમાં ગરીબમાં ગરીબ પુરુષ/સ્ત્રીનો સમાવેશ થાય છે. ગાંધીજીએ લાખો ભૂખ્યા અને પરિશ્રમ કરનારાઓ વિશે કહ્યું- તેઓ બધાને ગ્રામસભામાં લાવવાની જરૂર છે જે શાંતિ અને સમાવેશ છે. છેલ્લો ધ્યેય (ધ્યેય 17) અમલીકરણને મજબૂત બનાવવા વિશે છે. SDG ના અમલીકરણ માટે ગ્રામ પંચાયતોને સક્ષમ અને મજબૂત કરવાની જરૂર છે. આપણે ગ્રામ પંચાયત સ્તરે ગતિ વધારવાની જરૂર છે. યુવા વ્યાવસાયિકોએ સમુદાયો સાથે નજીકથી કામ કરવાની અને પંચાયતોને માર્ગદર્શન આપવાની જરૂર છે. આ અત્યંત સહભાગી હોવું જોઈએ. ચાલો આપણે પંચાયતી રાજ સંસ્થાકીય માળખા પર સવારી કરીએ. ચાલો આપણે SDGs માટે અલગ પ્લાનિંગ સિસ્ટમ ન બનાવીએ. વૈશ્વિક અસર માટે સ્થાનિક રીતે કામ કરવા માટે પંચાયતો શ્રેષ્ઠ વાહનો બની શકે છે.

હવે ભારત સરકાર ગરીબી મુક્ત પંચાયતો માટે આયોજન હાથ ધરવા માંગે છે. તો ચાલો આપણે બધી પ્રવૃત્તિઓને એકસાથે લાવીએ. ગ્રામ પંચાયત ડેવલપમેન્ટ પ્લાન (GPDP) માટે પીપ્લ્સ પ્લાન કેમ્પેઈન્સ દ્વારા સર્જાયેલી ગતિનો ઉપયોગ કરીને શ્રમ બજેટનું આયોજન, SDGs માટેનું આયોજન અને ગરીબી મુક્ત પંચાયતોનું આયોજન. ચાલો આગળ વધીએ. અગ્રતા પ્યાલોને સમજવા પર હોવી જોઈએ. SDGsના વ્યવસ્થિત મેપિંગ દ્વારા તેમને જમીન પર કેવી રીતે કાર્યરત કરવું તે અમે આ લેખમાં દર્શાવ્યું છે. એકવાર તમે સમસ્યાને સમજી લો પછી તમે તેને વધુ સારી રીતે સંબોધિત કરી શકો છો, અને વસ્તુઓ આપમેળે ફિટ થઈ જશે. આપણે આ હેતુ માટે NIRD અને PR, SIRD અને PRs, રાજ્ય સરકારો, જિલ્લા વહીવટીતંત્રો, અને પંચાયત સ્તરની કેટલીક 'અભ્યાસની શાળાઓ' અને 'બીકન લીડર્સ' જેવી તાલીમ સંસ્થાઓનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે. સ્થાનિક કાર્યવાહી માટે વાતાવરણ અનુકૂળ છે. ચાલો લોકોની યોજના ઝુંબેશ દ્વારા પ્રારંભ કરીએ અને જેમ જેમ આગળ વધીએ તેમ તેમ વધુ તીવ્ર કરીએ.

भारतची तेना गामो सुधी : स्थानिक स्वराज्य साथे SDGsनुं स्थानिकीकरण

જયશ્રી રઘુનંદન

"અમે લોકો" એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટરના પ્રખ્યાત પ્રારંભિક શબ્દો છે. તે "આપણે લોકો" છે જે આજે 2030 ના રસ્તા પર આગળ વધી રહ્યા છે. અવર વર્લ્ડ ટ્રાન્સફોર્મિંગ: ય 2030 એજન્ડા ફોર સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ - યુએન જનરલ એસેમ્બલી સપ્ટેમ્બર 2015, A/RES/70/1 માં અપનાવવામાં આવ્યું.

"અમે, ભારતના લોકો, આપણી જાતને આપીએ છીએ", ભારતના બંધારણની પ્રસ્તાવનાના ગજબના શબ્દો છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs), સાર્વત્રિક ધ્યેય અને લક્ષ્યો છે. તેઓ એકીકૃત અને અવિભાજ્ય છે અને ટકાઉ વિકાસના ત્રણ પરિમાણો-આર્થિક, સામાજિક અને પર્યાવરણીય સંતુલન ધરાવે છે. સપ્ટેમ્બર 2015માં 193 દેશો દ્વારા 169 વૈશ્વિક લક્ષ્યાંકો સાથે 17 SDG ની સફર પ્રતિબદ્ધ હતી અને તે 1 જાન્યુઆરી 2016થી અમલમાં આવી હતી.

વર્ષ 2015-2016 એ તે વર્ષ પણ હતું જ્યારે ભારતની ગ્રામ પંચાયતોમાં ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજના (GPDP) દ્વારા વિકાસ આયોજનની પ્રક્રિયા શરૂ કરવામાં આવી હતી. 14મા નાણાં પંચ (2015-2020) હેઠળ ગ્રામીણ સ્થાનિક સંસ્થાઓને ₹ 200,292.20 કરોડના ભંડોળના વિનિમયમાં પણ તે સીમાચિહ્નરૂપ વર્ષ હતું.

SDG ઇન્ડિયા ઇન્ડેક્સ

નીતિ આયોગે 2018માં પ્રથમ SDG ઇન્ડિયા ઇન્ડેક્સ (SDGII) બેઝલાઈન રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો હતો. આમાં રાષ્ટ્રીય સૂચક ફેમવર્ક (NIF) ના 306 સૂચકાંકોમાંથી 62 અગ્રતા સૂચકાંકોનો સમૂહ છે, જે રાષ્ટ્રીય પ્રાથમિકતાઓના આધારે 13 લક્ષ્યોને આવરી લેતા 39 વૈશ્વિક લક્ષ્યોમાંથી પસાર થાય છે. ભારત માટે સંયુક્ત સ્કોર 57 હતો. રાજ્યોના સ્કોર (કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સહિત)ની શ્રેણી 42 થી 69 હતી. કેરળ અને હિમાચલ પ્રદેશ 68 પર હતા. ચંદીગઢ 69 પર હતું. સ્કોરના નીચલા છેડે ઉત્તર પ્રદેશ (42), બિહાર (48) અને આસામ (49) પર હતા.

2019 માં SDGII 2.0 એ NIF ના 100 સૂચકાંકો સાથે 16 લક્ષ્યો, 54 રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યાંકોને આવરી લીધા છે. રાજ્યોની સ્થિતિ અને સ્કોર અને SDG મુજબ, લક્ષ્ય અને સૂચક મુજબની સ્થિતિ બહાર લાવવામાં આવી હતી. માર્ચ 2021 માં છેલ્લું SDGII 3.0, 16 ધ્યેય, 70 લક્ષ્યો અને 115 રાષ્ટ્રીય સૂચકાંકોને આવરી લીધાં છે જે દર્શાવે છે કે ભારત માટે સંયુક્ત સ્કોર 66 પર ગયો છે, સ્કોર રેન્જ 52 થી 75 છે, કેરળ 75 પર તોય પર કાયમ છે, તમિલનાડુ અને હિમાચલ પ્રદેશ 74 પર, સૌથી ઝડપી ગતિ કરનાર મિઝોરમ 68 પર અને ઉત્તરાખંડ 72 (બંને +12), ઓડિશા 2018 થી (+10) 61 છે. સૌથી નીચા સ્કોરથી ઉત્તર પ્રદેશ હવે 60 પર છે અને આસામ 57 પર પહોંચી ગયું છે, જ્યારે બિહાર સૌથી નીચલા સ્થાને 52 પર છે. લક્ષ્યાંકોનો ઉર્મરો અને સૂચકાંકોમાં ફેરફાર એ સરખામણીને અજોડ બનાવે છે તે દલીલ એ સંદર્ભમાં જોવાની છે કે તમામ રાજ્યો અજોડ વસ્તુઓના સૂચકાંકોની સમાન ટોપલીમાંથી કાર્ય કરે છે.

અને તે તીવ્ર સ્થિતિ છે જે નોંધપાત્ર સુસંગતતા પણ ધરાવે છે અને રાજ્યોને ધ્યેયો, લક્ષ્યો અને સૂચકાંકો સામેની પ્રગતિ જોવા માટે સૂચવે છે.

SDGsના વાસ્તવિક આંકડાઓ, લક્ષ્યો અને તેમાંના સૂચકાંકો વધુ મહત્વપૂર્ણ છે અને કાર્યવાહી માટે ધ્યાન આપવા જેવાં છે. આ આંકડાઓ SDG 7 (પોષણક્ષમ અને સ્વચ્છ ઊર્જા) (+22), SDG 11 (ટકાઉ શહેરો અને સમુદાયો) (+26), SDG 12 (જવાબદાર વપરાશ અને ઉત્પાદન) (+19), માં ભારે ઉછાળો દર્શાવે છે. જ્યારે ઓછાં મહત્વપૂર્ણ SDG 6 (પાણી અને સ્વચ્છતા (-5), SDG 13 (આબોહવા ક્રિયા) (-6), SDG 9 (ઉદ્યોગ, નવીનતા અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર) (-10) માં છે. રાજ્ય મુજબ અને સૂચક મુજબની વિગતો ઉપલબ્ધ છે જે દર્શાવે છે કે સ્પષ્ટપણે ત્યાં લક્ષ્યો અને સૂચકાંકો છે જેના પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે અને રાજ્યોએ તે જોવાની જરૂર છે કે તેઓ જ્યાં છે ત્યાં શા માટે છે.

રાજ્ય અને જિલ્લા

NIF નાં હિસાબે, રાજ્ય સૂચક ફેમવર્કને જોવાની પણ જરૂર છે, જે માત્ર NIF માંથી જ નહીં, પરંતુ વ્યક્તિગત રાજ્યો માટે શું સુસંગત છે તે પણ જરૂરી છે. સૂચકોની પસંદગી અને તેના ભારણ વાર્ષિક પ્રગતિ મોનિટર પ્રદાન કરશે.

હજુ પણ વધુ મહત્વની બાબત એ કે, ઉપ-રાજ્ય સ્તર પર જવાનું છે. ચોક્કસ માપો શકાય તેવા સૂચકાંકો પર આંતર-જિલ્લા અસમાનતાઓ વિવિધ કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજનાઓ અને રાજ્ય પ્રાયોજિત યોજનાઓ હેઠળ રાજ્ય દ્વારા કેન્દ્રિત રોકાણને સક્ષમ કરે છે. ઘણા રાજ્યોએ તેમનું ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્ડિકેટર ફેમવર્ક (DIF) તૈયાર કર્યું છે. DIF નો ઉપયોગ કેટલી અસરકારક રીતે કરી શકાય છે તેનો અંદાજ 113 પછાત જિલ્લાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને નીતિ આયોગના એસ્પિરેશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ્સ પ્રોગ્રામ (ADP) દ્વારા કરી શકાય છે. 2 વર્ષમાં 49 સૂચકાંકોમાં સુધારાની શ્રેણી 50% સુધી રહી છે. ઓડિશાના રાયગડા જેવા દૂરના અને મુશ્કેલ જિલ્લાઓ સપ્ટેમ્બર 2018માં 112માં સ્થાને હતા અને ઓક્ટોબર 2020માં 5માં સ્થાને આવી ગયા હતા; નવેમ્બર 2018માં યુપીનું ફતેહપુર 105માં સ્થાનેથી મે 2019 (ડેલ્ટા રેન્કિંગ)માં બીજા સ્થાને પહોંચ્યું.

તમિલનાડુના ભૂતપૂર્વ અધિક મુખ્ય સચિવ

નિ:શંકપણે, આ અને અન્ય જિલ્લાઓમાં, આટલી ગતિએ થયેલા સુધારાઓ કાર્યક્રમ પાછળની ફિલસૂફીની અસર, માપી શકાય તેવા સૂચકાંકો, સરખામણી અને ધ્યાન કેન્દ્રિત ક્રિયા સાથે નજીકથી દેખરેખને આભારી છે. ADP આરોગ્ય, પોષણ, શિક્ષણ, કૃષિ, જળ સંસાધનો, નાણાકીય સમાવેશ, કૌશલ્ય વિકાસ અને મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓને જુએ છે. આ ક્ષેત્રો ટકાઉ વિકાસ વક્ર્યોના ક્ષેત્રમાં આવતા હોવાનું ઓળખવામાં આવ્યું છે.

પેટા જિલ્લો (પેટા-જિલ્લો)

SDGs શું કરી શકે છે તે રાજ્યોને SDGs પર તેમનાં દ્વારા કરેલ કામગીરી બતાવે છે. DAF શું કરી શકે છે તે રાજ્ય સરકારને જોવા અને તેના પર કાર્યવાહી કરવા માટે આંતર-જિલ્લા અસમાનતાઓની વિગતોનો પુરાવો આપી શકે છે. રાષ્ટ્રીયથી રાજ્ય સુધી, SDG હાંસલ કરવાની પ્રક્રિયામાં સરકારના 2 સ્તરો આવરી લેવામાં આવ્યા છે. ભારત સરકાર અને રાજ્ય સરકાર કાર્યક્રમોના આયોજન, અમલીકરણ અને દેખરેખમાં સીધી રીતે સંકળાયેલા છે. કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજનાઓ અને રાજ્ય પ્રાયોજિત યોજનાઓના કાર્યક્રમો ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સરકારી અધિકારીઓ દ્વારા લાગુ કરવામાં આવે છે, જેમાં ડિલિવરી જવાબદારી માટે જિલ્લાઓ નિષ્ણાયક સ્તર છે. તેમ છતાં પેટા-જિલ્લા સ્તરે, બ્લોક અને ગ્રામ પંચાયતોમાં વધુ ઊંડાણપૂર્વક જવું જરૂરી છે જે નિ:શંકપણે વિકાસના વિવિધ સ્તરો અને વિવિધ સ્થળોએ ધ્યાન ખેંચતા વિવિધ મુદ્દાઓ અને વિકેન્દ્રિત અને વિક્ષિત અભિગમની જરૂરિયાત દર્શાવે છે. ન તો શબ્દ છે, ન ફિલસૂફી, ન ક્રિયા નવી છે.

આના માટે રાજ્યના સમર્થનનું એક નક્કર ઉદાહરણ એ છે કે વ્યંજાત્મક રીતે, JJM હેઠળ 55 lpcd પ્રદાન કરવામાં ટોચની રેન્ક હાંસલ કરવાની રેસને રાજ્ય સરકારો (અને જિલ્લા વહીવટીતંત્ર) દ્વારા ગામડાઓ અને ગામડાઓની પાછી, ગુણવત્તાયુક્ત પીવાના પાણીની જરૂરિયાતો અને પાણીના સ્ત્રોતને સંબોધવા કરતાં વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે, જો કે આ સીધી નિષ્ણાયક મિશન હેઠળ ભંડોળ કોઈ સમસ્યા નથી.

આગળ જતાં, પીવાના પાણી અને ઘરની જરૂરિયાતો ઉપરાંત, ખેતીની જરૂરિયાતો, ભૂગર્ભ જળ સ્તર, જળ સંચય વગેરેનું મૂલ્યાંકન કરવા અને વિવિધ વિભાગોની ઉપલબ્ધ બહુવિધ યોજનાઓનો ઉપયોગ કરવા ઉપરાંત ગામની પાછીની જરૂરિયાતોનો સર્વગ્રાહી દૃષ્ટિકોણ તે વક્ર્યાંકની આસપાસ આયોજિત નથી જેને ગ્રામ પંચાયત હાંસલ કરવા અને પ્રાધાન્ય આપવાની પ્રયત્ન કરે છે, પરંતુ અધિકારીઓ દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલી વિવિધ યોજનાઓ હેઠળ સિદ્ધિઓ તરીકે અલગ-અલગ ભૌતિક વક્ર્યાંકો પર અમલમાં મુકવામાં આવે છે.

સ્થાનિક સ્વ સરકાર દ્વારા સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs)નું સ્થાનિકીકરણ

દરેક પંચાયત અને ત્યાંના લોકો માટે સંબંધિત આ વૈશ્વિક વક્ર્યોના સ્થાનિકીકરણ વિના બધા માટે વૈશ્વિક વક્ર્યોની સિદ્ધિની કલ્પના કરવી અશક્ય છે. અધિકારીઓએ લાંબા સમયથી નક્કી કર્યું છે કે ક્યાં શું આપવું જોઈએ અને આપણે તમામ ક્ષેત્રોમાં અસમાનતા જોઈએ છીએ.

સ્થાનિક સૂચક માળખું, ગ્રામ પંચાયત સ્તરે સ્થાનિક રીતે સંબંધિત વક્ર્યાંકો હાંસલ કરવા માટે, જે બ્લોક, જિલ્લા, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે વક્ર્યાંકો અને સૂચકાંકોમાં પ્રતિબિંબિત કામગીરીને પણ લિંક કરે છે અને એકંદર કરે છે તે આગામી આવશ્યક પગલું હશે. આ SDG ના સમગ્ર સ્પેક્ટ્રમ પર વિવિધ પંચાયતો ક્યાં છે તેનું ચિત્ર પ્રદાન કરશે અને આયોજન અને હસ્તક્ષેપ માટે ખુલ્લા પુરાવા પ્રદાન કરશે.

જ્યારે ભારત સરકારની ઘણી ફ્લેગશિપ યોજનાઓ જેમ કે નેશનલ હેલ્થ મિશન (NHM), જલ જીવન મિશન (JAM), સ્વચ્છ ભારત મિશન (SBM), પોષણ અભિયાન વગેરે ખાસ કરીને માર્ગદર્શિકામાં જણાવે છે કે ગ્રામ્ય સ્તરની યોજનાઓ હોવી જોઈએ, ગ્રામ સભાઓની સંડોવણી, ડેટાનું આદાન-પ્રદાન, પંચાયત રાજ સંસ્થાઓ (PRAs)ના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ માટેની તાલીમ, જે પ્રક્રિયામાં સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સરકારને સામેલ કરવા માટે છે, જમીની વાસ્તવિકતા તદ્દન અલગ છે. વિનિમય, અને પંચાયતો કેટલી હદે સામેલ છે તે રાજ્ય સરકારો અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા પર છોડી દેવામાં આવે છે. એમાં કોઈ શંકા નથી કે SDGs માં પ્રગતિ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રાજ્યો દ્વારા લાગુ કરાયેલી વિવિધ મંત્રાલયોની બહુવિધ યોજનાઓ તેમજ રાજ્ય વિશિષ્ટ યોજનાઓને કારણે થઈ છે.

સ્કીમના ભૌતિક અને નાણાકીય પ્રદર્શન ડેટા, પર નજર રાખવામાં આવે છે. આની વાજબી સંખ્યા NAF માં સૂચકાંકો સાથે મેળ ખાય છે, જેમ કે પાણી, પોષણ, આરોગ્ય, શિક્ષણ વગેરે સાથે જોડાયેલા. જો કે, ભૂગર્ભ જળની ઉપલબ્ધતા, પોષણની સ્થિતિમાં સુધારો, મહિલાઓ અને બાળકો સામેના ગુનાઓ અટકાવવા જેવા મુદ્દાઓને સંબોધિત કરવા, અને નબળા લોકો માટે સહાયક સેવાઓ, લક્ષ્યાંકિત અભિગમની ખાતરી કરવા અને કોઈને પાછળ ન રાખવા (LNOB) અને કોઈ ગામને પાછળ ન રાખવાના પરિણામો હાંસલ કરવા માટે ફોલો-અપ કરવા માટે, ગામડા (હેમલેટ) સ્તર સુધી SDG ના સ્થાનિકીકરણની જરૂર છે.

“સ્થાનિકીકરણ એ બંને સાથે સંબંધિત છે કે કેવી રીતે સ્થાનિક અને ઉપ-રાષ્ટ્રીય સરકારો SDG ની સિદ્ધિને બોટમ-અપ એક્શન દ્વારા સમર્થન આપી શકે છે...વધુમાં, SDGsનું સ્થાનિકીકરણ કરવાની જવાબદારી સરકારના એકિઝક્યુટિવ સુધી મર્યાદિત નથી પણ ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ દ્વારા પણ તેનું નેતૃત્વ તમામ સ્તરે કરવામાં આવે છે.

SDGsનું સ્થાનિકીકરણ - ભારત 2019, નીતિ આયોગ તરફથી પ્રારંભિક પાઠ

SDG ના સ્થાનિકીકરણ માટે સરકારનું ત્રીજું સ્તર, સ્થાનિક સ્વ-સરકાર સીધી મહત્વપૂર્ણ છે. રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકાર બંને દ્વારા તેમને સમાન ભાગીદાર તરીકે ઓળખવાની જરૂર છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ હાંસલ કરવા માટેના 5Ps - લોકો, ભાગીદારી, સમૃદ્ધિ, ગ્રહ અને શાંતિને પેટા-જિલ્લા સ્તરો, બ્લોકમાં, દરેક ગ્રામ પંચાયત સુધી લઈ જવામાં આવે છે તે સ્થાનિક સ્વરાજ્યના 3 સ્તરો સાથે શ્રેષ્ઠ રીતે કરવામાં આવે છે.

7311 [2] માં બંધારણીય સુધારાએ બંધારણમાં ભાગ IX દાખલ કર્યો: બંધારણની કલમ 243G એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે ત્રણેય સ્તરે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ સ્થાનિક સ્વ-શાસનની સંસ્થાઓ તરીકે કાર્ય કરી શકે.

PRIs ની જવાબદારી તરીકે સૂચિબદ્ધ (સ્થાનાતરિત) 29 વિષયો SDGs સાથે સીધા જોડાયેલા છે જેમ કે પીવાનું પાણી, આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા, પાણી અને વોટરશેડ મેનેજમેન્ટ, ગરીબી નાબૂદી, મહિલા અને બાળ કલ્યાણ, સામાજિક અને હાર્મ ફોરેસ્ટ્રી વગેરે.

ભારત માટે SDGs હાંસલ કરવાનો માર્ગ, કોઈને પાછળ ન છોડવું, કોઈ ગામને પાછળ ન છોડવું એ છે ગ્રામ પંચાયતમાં જવું, તેમને સંપૂર્ણ રીતે સામેલ કરવું, તેને ભારત સરકાર અને રાજ્ય સરકારો બંનેનું વાઈબ્રન્ટ મિશન બનાવવું, તે જ તેમનું જીવન છે, અને તેઓ સક્રિય સહભાગીઓ અને નિર્ણય લેનારા હોવા જોઈએ.

COVID એ સમગ્ર વિશ્વમાં SDGs પર જીવનના તમામ ક્ષેત્રો અને પ્રગતિને અટકાવી છે અને અસર કરી છે. વધુ સારી રીતે નિર્માણ કરવાની પ્રક્રિયામાં, અમારે સભાનપણે, વ્યવસ્થિત રીતે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં SDGsનું સ્થાનિકીકરણ કરવાની જરૂર છે, જેમાં PRIsની સંડોવણી સાથે, કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારના સ્તરેથી સ્થાનિક સ્વરાજ્યમાં આગળ વધતા; 2.56 લાખ ગ્રામ પંચાયતો, 6,626 બ્લોક પંચાયતો, 621 જિલ્લા પંચાયતોમાં 31 લાખ ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ (14 લાખથી વધુ મહિલા પ્રતિનિધિઓ) ધરાવતી પંચાયત રાજ સંસ્થાઓ એક વિશાળ બળ છે જે ભારતના તમામ ગામડાઓમાં પરિવર્તન લાવી શકે છે. ભારત માટે SDGs હાંસલ કરવા માટે પંચાયત રાજ સંસ્થાઓ, સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સમાન ભાગીદારી સાથે ભારતથી તેના ગામોમાં જવા માટે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં SDGsનું સ્થાનિકીકરણ જરૂરી છે.

"અમે ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સરકાર અને કાયદાકીય સંસ્થાઓના તમામ સ્તરોની મુખ્ય ભૂમિકાને પુનઃપુષ્ટ કરીએ છીએ."
- UN ઠરાવ જુલાઈ 2012 માંથી અર્ક, 'ધ ફ્યુચર વી વોન્ટ', યુએન જનરલ એસેમ્બલી સપ્ટેમ્બર 2015 માં સમર્થન

(ડેટા સ્ત્રોત: SDGII રિપોર્ટ્સ, નીતિ આયોગ)

SDGsનું સ્થાનિકીકરણ સ્થાનિક વિકાસને પુનર્જીવિત કરવા માટે છે: સ્થાનિક સૂચક ફેમવર્ક (LIF) અને પંચાયત માટે ડેશબોર્ડ

*સુકન્યા કુ

લક્ષ્ય નિર્ધારણ, દેખરેખ અને અમલીકરણમાં પ્રવર્તમાન અનુભવના આધારે SDG ના ઉદ્દેશ્યો હાંસલ કરી શકાય છે અને તેવું જ થવું પણ જોઈએ. 2030 એજન્ડાના અમલીકરણ માટે મજબૂત ફોલો-અપ અને સમીક્ષા પદ્ધતિ માટે સૂચકાંકો અને આંકડાકીય માહિતીના નક્કર માળખાની જરૂર છે. થીમ, લક્ષ્યાંકો અને સૂચકાંકો દ્વારા લેવામાં આવેલા સ્થાનિક સરકારી સ્તરે લક્ષ્યો પ્રકૃતિમાં મહત્વાકાંક્ષી હોય છે, રાષ્ટ્રીય નીતિઓ અને પ્રાથમિકતાઓને અનુરૂપ તેમજ સંક્ષિપ્તમાં અને સંચાર કરવામાં સરળ રીતે સ્થાનિક વાસ્તવિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને વૈશ્વિક ધ્યેયોને સુસંગત અને સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતું હોય છે. તદનુસાર, આ પહેલનો ઉદ્દેશ SDG લોકલ ઇન્ડિકેટર ફેમવર્ક (LIF) અને વેબ પોર્ટલ આધારિત SDG ડેશબોર્ડ વિકસાવવાનો છે, જે સ્થાનિક સરકાર અને સમુદાયોને સ્થાનિક સ્તરે SDG ની તાલીમ, આયોજન અને દેખરેખ માટે મદદ કરશે.

સ્થાનિક સરકારો નીતિ નિર્માતાઓ છે, પરિવર્તનના ઉત્પ્રેરક છે અને વૈશ્વિક લક્ષ્યોને સ્થાનિક સમુદાયો સાથે જોડવા માટે સરકારનું શ્રેષ્ઠ સ્તર છે. વિકાસનું સ્થાનિકીકરણ એ પછી તમામ સ્થાનિક હિસ્સેદારોને સશક્તિકરણ કરવાની પ્રક્રિયા છે, જેનો ઉદ્દેશ ટકાઉ વિકાસને વધુ પ્રતિભાવશીલ બનાવવાનો છે અને તેથી, સ્થાનિક જરૂરિયાતો અને આકાંક્ષાઓ સાથે સુસંગત છે. માત્ર અમલીકરણમાં જ નહીં, પણ એજન્ડા-સેટિંગ અને મોનિટરિંગમાં પણ સ્થાનિક ક્વાડારો સંપૂર્ણ રીતે ભાગ લે તો જ વિકાસના લક્ષ્યો પ્રાપ્ત કરવા શક્ય છે. સહભાગિતા માટે જરૂરી છે કે જાહેર નીતિઓ ઉપરથી લાભવામાં ન આવે, પરંતુ સમગ્ર નીતિની સાંકળ વહેંચવામાં આવે. સ્થાનિક, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે પરામર્શાત્મક અને સહભાગી પદ્ધતિ દ્વારા નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં તમામ સંબંધિત ક્વાડારો સામેલ હોવા જોઈએ.

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, સ્થાનિક વિકાસને પુનર્જીવિત કરવા માટે એક વ્યાપક અભિગમ/વ્યૂહરચના વિકસાવવાની જરૂર છે જે પંચાયત સ્તરે વિકાસની પ્રક્રિયામાં પરિવર્તન લાવવાની શરૂઆત તરીકે SDGsની કલ્પના કરશે. આ નીચેની રીતે કાર્યરત થઈ શકે છે:

1. સ્થાનિક સૂચક ફેમવર્ક (LIF)

સૂચક ફેમવર્ક પરિચય:
સૂચકાંકો સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક સ્તરે SDG તરફની પ્રગતિની દેખરેખની કરોડરજી હશે. એક સ્વસ્થ ઇન્ડિકેટર ફેમવર્ક SDGs અને તેમના લક્ષ્યોને માત્ર દેશો અને વૈશ્વિક સમુદાયને જ નહીં પણ પેટા રાષ્ટ્રીય અને સ્થાનિક સ્તરે અમલીકરણની વ્યૂહરચના વિકસાવવામાં અને તે મુજબ સંસાધનોની ફાળવણી કરવામાં મદદ કરવા માટે મેનેજમેન્ટ ટૂલમાં પરિવર્તિત કરશે. તેઓ ટકાઉ વિકાસ તરફ તેમની પ્રગતિને માપવા અને SDGs હાંસલ કરવા માટે તમામ હિસ્સેદારોની જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરવા માટે રિપોર્ટ કાર્ડ તરીકે પણ કામ કરશે.

અમે એ વાત પર પણ ભાર મૂકીએ છીએ કે વિવિધ રાષ્ટ્રીય વાસ્તવિકતાઓ, ક્ષમતાઓ અને વિકાસના સ્તરોને ધ્યાનમાં લેતા અને રાષ્ટ્રીય નીતિઓ અને પ્રાથમિકતાઓને આદર આપતી વખતે ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યો ક્રિયા-લક્ષી, સંક્ષિપ્ત અને વાતચીત કરવા માટે સરળ, મહત્વાકાંક્ષી, વૈશ્વિક પ્રકૃતિના અને તમામ દેશોને સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતા હોવા જોઈએ. અમે એ પણ ઓળખીએ છીએ કે ધ્યેયોને સંબોધવા જોઈએ અને ટકાઉ વિકાસની સિદ્ધિ માટે પ્રાથમિકતાવાળા ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.

લક્ષ્ય નિર્ધારણ, દેખરેખ અને અમલીકરણમાં પ્રવર્તમાન અનુભવના આધારે SDG ના ઉદ્દેશ્યો હાંસલ કરી શકાય છે અને તેવું જ થવું પણ જોઈએ. થીમ, લક્ષ્યાંકો અને સૂચકાંકો દ્વારા લેવામાં આવેલા LSG સ્તરે લક્ષ્યો પ્રકૃતિમાં મહત્વાકાંક્ષી હોય છે, રાષ્ટ્રીય નીતિઓ અને પ્રાથમિકતાઓને અનુરૂપ તેમજ સંક્ષિપ્તમાં અને સંચાર કરવામાં સરળ રીતે સ્થાનિક વાસ્તવિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને વૈશ્વિક ધ્યેયોને સુસંગત અને સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતું હોય છે.

પુનરાવર્તિત પ્રક્રિયા જે SDG ના સ્થાનિકીકરણમાં LSG સુનિશ્ચિત ન થાય ત્યાં સુધી પાયાના સ્તર સુધી વૈશ્વિક સૂચકાંકો અને રાષ્ટ્રીય સૂચકાંકોને જોડે છે. SDG ના મોટાભાગના લક્ષ્યો અને સૂચકો સ્થાનિક સ્તરે પ્રાપ્ત કરવાના છે. મોટાભાગના SDGs એ LSG ને સોંપવામાં આવેલા વિષયો સાથે સંબંધિત છે. વિકસિત સ્થાનિક સૂચક ફેમવર્ક તમામ SDG ને ધ્યાનમાં લે છે. જો કે તે તે SDGs પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે સ્થાનિક સ્તરે ક્રિયાઓ માટે સીધી સુસંગતતા ધરાવે છે. આમ પહેલના મુખ્ય કેન્દ્રમાં SDGs 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16 અને 17નો સમાવેશ થાય છે. આ ધ્યેયો હાંસલ કરવા માટે વિકસિત સાધનો સૂચકો અને લક્ષ્યોના સ્થાનિક અનુકૂલન માટે જગ્યા પ્રદાન કરે છે. આનો આધાર એ હકીકત છે કે દેશ સ્થાનિક સરકારોની એક વ્યવસ્થા તૈયાર કરી છે અને કેરળ રાજ્યએ તેમને કાર્યો, કાર્યકારીઓ અને ભંડોળના વિનિમય સાથે સશક્તિકરણ કર્યું છે. રાજ્ય સહભાગી સ્થાનિક આયોજન અને બજેટિંગ સાથે આગળ વધ્યું જે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત SDG ને લાગુ પડતા વિવિધ વિષયોના ક્ષેત્રોને સ્પર્શે છે.

* સંશોધન સહયોગી, કેરળ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ લોકલ એડમિનિસ્ટ્રેશન (ફોર્ટ)

માત્ર અમલીકરણમાં જ નહીં, પણ એજન્ડા-સેટિંગ અને મોનિટરિંગમાં પણ સ્થાનિક ક્ષેત્રો સંપૂર્ણ રીતે ભાગ લે તો જ વિકાસના લક્ષ્યો પ્રાપ્ત કરવા શક્ય છે. સહભાગિતા માટે જરૂરી છે કે જાહેર નીતિઓ ઉપરથી લાભમાં ન આવે, પરંતુ સમગ્ર નીતિની સાંકળ વહેંચવામાં આવે. સ્થાનિક, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે પરામર્શાત્મક અને સહભાગી પદ્ધતિ દ્વારા નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં તમામ સંબંધિત ક્ષેત્રો સામેલ હોવા જોઈએ.

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, સ્થાનિક વિકાસને પુનર્જીવિત કરવા માટે એક વ્યાપક અભિગમ/વ્યૂહરચના વિકસાવવાની જરૂર છે જે પંચાયત સ્તરે વિકાસની પ્રક્રિયામાં પરિવર્તન લાવવાની શરૂઆત તરીકે SDGsની કલ્પના કરશે. આ નીચેની રીતે કાર્યરત થઈ શકે છે

તે નીચેની રીતે કાર્ય કરી શકે છે:

A- સ્થાનિક સૂચક ફેમ વર્ક (LIF)

સૂચક ફેમ વર્ક પરિચય:

સૂચકાંકો સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક સ્તરે SDG તરફની પ્રગતિની દેખરેખની કોન્ટ્રોલ ટેબલ છે. એક સ્વસ્થ ઇન્ડિકેટર ફેમ વર્ક SDGs અને તેમના લક્ષ્યોને માત્ર દેશો અને વૈશ્વિક સમુદાયને જ નહીં પણ પેટા રાષ્ટ્રીય અને સ્થાનિક સ્તરે અમલીકરણની વ્યૂહરચના વિકસાવવામાં અને તે મુજબ સંસાધનોની ફાળવણી કરવામાં મદદ કરવા માટે મેનેજમેન્ટ ટૂલમાં પરિવર્તિત કરશે. તેઓ ટકાઉ વિકાસ તરફ તેમની પ્રગતિને માપવા અને SDGs હાંસલ કરવા માટે તમામ હિસ્સેદારોની જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરવા માટે રિપોર્ટ કાર્ડ તરીકે પણ કામ કરશે.

અમે એ વાત પર પણ ભાર મુકીએ છીએ કે વિવિધ રાષ્ટ્રીય વાસ્તવિકતાઓ, ક્ષમતાઓ અને વિકાસના સ્તરોને ધ્યાનમાં લેતા અને રાષ્ટ્રીય નીતિઓ અને પ્રાથમિકતાઓને આદર આપતી વખતે ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યો ક્રિયા-લક્ષી, સંક્ષિપ્ત અને વાતચીત કરવા માટે સરળ, મહત્વાકાંક્ષી, વૈશ્વિક પ્રકૃતિના અને તમામ દેશોને સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતા હોવા જોઈએ. અમે એ પણ ઓળખીએ છીએ કે ધ્યેયોને સંબોધવા જોઈએ અને ટકાઉ વિકાસની સિદ્ધિ માટે પ્રાથમિકતાવાળા ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.

લક્ષ્ય નિર્ધારણ, દેખરેખ અને અમલીકરણમાં પ્રવર્તમાન અનુભવના આધારે SDG ના ઉદ્દેશ્યો હાંસલ કરી શકાય છે અને તેવું જ થવું પણ જોઈએ. થીમ, લક્ષ્યાંકો અને સૂચકાંકો દ્વારા લેવામાં આવેલા LSG સ્તરે લક્ષ્યો પ્રકૃતિમાં મહત્વાકાંક્ષી હોય છે, રાષ્ટ્રીય નીતિઓ અને પ્રાથમિકતાઓને અનુરૂપ તેમજ સંક્ષિપ્તમાં અને સંચાર કરવામાં સરળ રીતે સ્થાનિક વાસ્તવિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને વૈશ્વિક ધ્યેયોને સુસંગત અને સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતું હોય છે.

પુનરાવર્તિત પ્રક્રિયા જે SDG ના સ્થાનિકીકરણમાં LSG સુનિશ્ચિત ન થાય ત્યાં સુધી પાયાના સ્તર સુધી વૈશ્વિક સૂચકાંકો અને રાષ્ટ્રીય સૂચકાંકોને જોડે છે. SDG ના મોટાભાગના લક્ષ્યો અને સૂચકો સ્થાનિક સ્તરે પ્રાપ્ત કરવાના છે. મોટાભાગના SDGs એ LSG ને સોંપવામાં આવેલા વિષયો સાથે સંબંધિત છે.

વિકસિત સ્થાનિક સૂચક ફેમ વર્ક તમામ SDG ને ધ્યાનમાં લે છે. જો કે તે તે SDGs પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે સ્થાનિક સ્તરે ક્રિયાઓ માટે સીધી સુસંગતતા ધરાવે છે. આમ પહેલના મુખ્ય કેન્દ્રમાં SDGs 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16 અને 17નો સમાવેશ થાય છે. આ ધ્યેયો હાંસલ કરવા માટે વિકસિત સાધનો સૂચકો અને લક્ષ્યોના સ્થાનિક અનુકૂળન માટે જગ્યા પ્રદાન કરે છે. આનો આધાર એ હકીકત છે કે દેશ સ્થાનિક સરકારોની એક વ્યવસ્થા તૈયાર કરી છે અને કેરળ રાજ્યએ તેમને કાર્યો, કાર્યકારીઓ અને ભંડોળના વિનિમય સાથે સશક્તિકરણ કર્યું છે.

રાજ્ય સહભાગી સ્થાનિક આયોજન અને બજેટિંગ સાથે આગળ વધ્યું જે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત SDG ને લાગુ પડતા વિવિધ વિષયોના ક્ષેત્રોને સ્પર્શે છે. પહેલના ભાગ રૂપે વિકસિત સ્થાનિક સૂચક માળખું સ્થાનિક સરકારોને સ્થાનિક વિકાસની વાસ્તવિકતાઓને અનુરૂપ વૈશ્વિક અને રાષ્ટ્રીય સૂચકાંકોને સંદર્ભિત કરીને લક્ષ્યો, સૂચકાંકો અને લક્ષ્યો નક્કી કરવા માટે અવકાશ પૂરો પાડે છે. આમ આયોજન અને અંદાજપત્ર SDGs સાથે સંરેખણમાં પરિણામલક્ષી બને છે. વેબ-પોર્ટલ આધારિત ડેશબોર્ડ એક અરસપરસ સાધન છે જે આયોજન અને દેખરેખમાં મદદ કરે છે. તે સમુદાયને સ્થાનિક SDG સ્થિતિથી વાકેફ રહેવામાં પણ મદદ કરે છે જે વિકાસ પ્રક્રિયાને પારદર્શક અને જવાબદાર બનાવે છે. લાઇન વિભાગોના અધિકારીઓ, સ્થાનિક સરકારોના ચૂંટાયેલા અધિકારીઓ અને નાગરિકો મુખ્ય હિસ્સેદારો છે. આ પહેલ એક આયોજન અને દેખરેખ માળખું પૂરું પાડે છે, જેમાં સહભાગીઓએ રાજ્ય સ્તરના ડેટા ધ્યાનમાં રાખવો પડે છે, તેની જિલ્લા સ્તરના ડેટા સાથે સરખામણી કરવી પડે છે અને જો કોઈ વિકાસની ક્ષતિઓ હોય તેને ઓળખવી પડે છે.

ઓળખાયેલ વિકાસના અંતરના આધારે, સ્થાનિક સ્તરે વ્યૂહરચના ઘડી શકાય છે. તે સહભાગીઓને વિવિધ યોજનાઓની નકશો તૈયાર કરવા અને કન્વર્જન્સની શક્યતાઓ શોધવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. વેબ આધારિત ડેશબોર્ડમાં રજૂ કરાયેલ મોનિટરિંગ ફેમ વર્ક સહભાગીઓને વિવિધ ખૂણેથી SDG પ્રાપ્ત કરવા માટેની પ્રગતિનું આયોજન અને નિરીક્ષણ કરવામાં મદદ કરે છે. કેરળ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ લોકલ એડમિનિસ્ટ્રેશન (KILA) આ હિતધારકોને SDG માટે આયોજન કરવા, તેનું સ્થાનિકીકરણ કરવા અને વિકસિત સાધનોનો ઉપયોગ કરવા માટે તાલીમ આપે છે. આ તાલીમી બેચમાં, દરેક હિસ્સેદાર જૂથ માટે અને કેસ્ટડીંગ રીતે કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, સ્થાનિક સહભાગી વિકાસ આયોજન માટે સ્થાનિક સરકારી કર્મચારીઓની તાલીમમાં આ વિષયનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ વર્ષ પછી, કેરળ સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ સ્થાનિક સરકારો દ્વારા સ્થાનિક આયોજન માટેની માર્ગદર્શિકામાં SDG આધારિત આયોજનનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

SDG ના સ્થાનિકીકરણમાં, સૂચકો અને લક્ષ્યોને સ્થાનિક સ્તરે અનુકૂલિત કરવાની જરૂર છે જે LAF પ્રદાન કરે છે. નિર્ણય લેનારાઓને લક્ષ્યો નક્કી કરવા, ક્રિયાઓની યોજના બનાવવા અને નિયંત્રણ કરવા માટે માહિતી અને ડેટાની જરૂર હોય છે. સયોટ માહિતી અને સંસાધનોની એક્સેસ, આયોજન અને સંસાધનોની ફાળવણીને સુધારવામાં મદદ કરે છે. આ ક્રિયાઓ પરિણામલક્ષી હોવી જોઈએ અને LAF આ તક પૂરી પાડે છે. ડેટા ડેશબોર્ડ વિવિધ ડેટાસેટમાંથી સંબંધિત આંતરદૃષ્ટિનું આયોજન, દેખરેખ, માપન, વિશ્લેષણ અને બહાર કાઢવાના ઈન્ટરેક્ટિવ માધ્યમો પૂરા પાડે છે. ઓનલાઇન ડેટા વિઝ્યુલાઇઝેશન એ ઐતિહાસિક પેટર્ન, સહસંબંધો અને વલણો માટે ઉપયોગી છે જે ઓનલાઇન વાતાવરણમાં કાર્યક્ષમ આંતરદૃષ્ટિ પેદા કરવામાં મદદ કરે છે.

B- પંચાયત માટે ડેશબોર્ડ

“ડેશબોર્ડનો હેતુ સરકારો અને અન્ય હિતધારકો માટે એક ટૂલ તરીકે સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs) પર પ્રગતિને માપવું અને અમલીકરણ અને ડેટા બંનેમાં અંતરને હાઇલાઇટ કરવાની છે. ક્રિયાપ્રતિક્રિયાત્મક ડેશબોર્ડ ક્રિયા માટેની પ્રાથમિકતાઓને ઓળખવા માટે SDGs દ્વારા દેશોના પ્રદર્શનનું વિઝ્યુઅલ પ્રતિનિધિત્વ પ્રદાન કરે છે.”

પંચાયત સ્તરે, ડેટા રિવોલ્યુશન સમુદાયને લક્ષ્યો અને સૂચકાંકોને ઓળખવા અને ડિઝાઇન કરવામાં સક્ષમ બનાવે છે જે તેમના સંદર્ભ માટે ખાસ અર્થપૂર્ણ બને છે. સમુદાય તેમના ધ્યેયો સિદ્ધ કરવામાં જે પ્રગતિ કરે છે તેને ટ્રેક કરવા માટે તે એક પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે. સૌથી અગત્યનું, તે સુનિશ્ચિત કરે છે કે દરેક વ્યક્તિ વિકાસની બાબતો પર અવાજ ઉઠાવે. દરેક વ્યક્તિ પાસે પંચાયતના ડેટાની તપાસ કરવાની તેમજ નાગરિક ડેટા જનરેટ કરવાની ક્ષમતા હોય છે જેનો ઉપયોગ તેમની વાસ્તવિકતાઓના આધારે તેમના મુદ્દાઓની હિમાયતને સુધારવા માટે થઈ શકે છે.

KILA એ સ્થાનિક સ્વ સરકારો (LSGs) માટે SDGs માટે તાલીમ ટૂલકીટ વિકસાવી છે. પ્રશિક્ષણ ટૂલકીટ એ સ્થાનિક સ્તરથી રાજ્ય સ્તર સુધી શોધી શકાય તેવો ડેટાબેઝ છે; આ ડેટાની ગુણવત્તા, વિશ્વસનીયતા, પ્રાપ્યતા અને તુલનાત્મકતા સુધારવાના પ્રયાસોને સમર્થન આપે છે.

જે તમામ હિતધારકોને તેમના સંબંધિત ક્ષેત્રમાં તેમનો પોતાનો ડેટા બનાવવામાં મદદ કરે છે. આ આખરે સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સરકારોને દરેક સૂચકના સંદર્ભમાં તેમની સ્થિતિની સમીક્ષા, વિશ્લેષણ અને સંશોધિત કરવામાં મદદ કરે છે અને SDGs હાંસલ કરવાના પડકારોને પહોંચી વળવા માટે સમાજના બહેતર અને પરિવર્તન માટે તે મુજબ યોજના બનાવવામાં અને દરેક ક્ષેત્રમાં અંતરને ઓળખવામાં મદદ કરે છે, અને SDG, રાજ્યની નીતિઓ, રાજ્ય પંચવર્ષીય યોજના અને સ્થાનિક સ્વ-સરકારી વિકાસ યોજનાઓ વચ્ચે વધુ સુસંગત અને સંકલન સુનિશ્ચિત કરવામાં પણ મદદ કરે છે.

SDGs માટે ડેટા ક્રાંતિ: સૂચકોની ભૂમિકા:

સૂચકાંકો સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક સ્તરે SDG તરફની પ્રગતિની દેખરેખની કરોડરજીત હશે. એક સ્વસ્થ ઈન્ડિકેટર ફેમવર્ક SDGs અને તેમના લક્ષ્યોને દેશો અને વૈશ્વિક સમુદાયને અમલીકરણ વ્યૂહરચના વિકસાવવામાં અને તે મુજબ સંસાધનોની ફાળવણી કરવામાં મદદ કરવા માટે મેનેજમેન્ટ ટૂલમાં ફેરવશે. તેઓ ટકાઉ વિકાસ તરફની પ્રગતિને માપવા અને SDGs હાંસલ કરવા માટે તમામ હિતધારકોની જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરવા માટે રિપોર્ટ કાર્ડ તરીકે પણ કામ કરશે. SDGs માટે સૂચક ફેમવર્કની દેખરેખ માટે LSG સ્તરના ડેશબોર્ડને વિકસાવવા સાથે આને કાર્યરત કરી શકાય છે.

પંચાયત માટે ડેશબોર્ડ

સ્થાનિકીકરણ SDGs નિર્ણય નિર્માતાઓ માટે મોનિટરિંગ મિકેનિઝમ તરીકે, નીતિ નિર્માતાઓ અને સેવા પ્રદાતાઓને તેમની સેવાઓની ગુણવત્તા સુધારવા માટે ચોક્કસ અને સમયસર માહિતી અને ડેટાની જરૂર છે. સમયસર અને સયોટ માહિતી અને સંસાધનોની એક્સેસ, સંસાધનોના આયોજન અને ફાળવણી સહિતના હાલના મુદ્દાઓ પર યોગ્ય રીતે પ્રતિક્રિયા કરવામાં મદદ કરે છે અને ભવિષ્યમાં નિવારક પગલાં માટે આયોજન કરવામાં પણ સક્ષમ બનાવે છે.

આ ડેશબોર્ડ દ્વારા રાજ્ય, જિલ્લા અને સ્થાનિક કાર્યકર્તાઓ લક્ષ્યાંકો વિકસાવી શકે છે, SDG ની પ્રાપ્તિ પર પ્રગતિને ટ્રેક કરી શકે છે અને તેનું નિરીક્ષણ કરી શકે છે.

જનતા પણ ભવિષ્યમાં આ પ્લેટફોર્મને એક્સેસ કરી શકે છે અને સ્વ-મૂલ્યાંકન અને સમર્થનના પ્રયાસો માટે માર્ગદર્શન પૂરું પાડી શકે છે, આની સુધારેલી સમજણ:

સ્થાનિકથી રાજ્ય સ્તર સુધી ડેટાનો સંગ્રહ, વિશ્લેષણ અને વહેંચણી. પર્યાવરણ, આરોગ્ય, શિક્ષણ, કૃષિ, રોજગાર, ઉદ્યોગ અને ઊર્જા વગેરે સહિત વિવિધ વિષયો પર સ્થાનિક સ્તરે ડેટાના નવીન સ્ત્રોતોને ઓળખવામાં મદદ કરે છે.

સ્થાનિક અને રાજ્ય સ્તરે SDG તરફની પ્રગતિનું નિરીક્ષણ



□- डेटा डેશબોर्ड એ એક સાધન છે જે માહિતીને ઇન્ટરેક્ટિવ, સાહજિક અને વિઝ્યુઅલ રીતે પ્રદર્શિત કરતી વખતે મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં વિવિધ ડેટાસેટમાંથી દેખરેખ, માપન, વિશ્લેષણ અને સંબંધિત આંતરદૃષ્ટિ મેળવવાના કેન્દ્રિય, ઇન્ટરેક્ટિવ માધ્યમ પ્રદાન કરે છે.

- ઓનલાઇન ડેટા વિઝ્યુલાઇઝેશન એ ડેટાસેટ કાઢવાની પ્રક્રિયાનું વર્ણન કરવા અને ઐતિહાસિક પેટર્ન, સહસંબંધો અને વલણોને ઉજાગર કરતી વખતે તેમને દ્રશ્ય, ગ્રાફિક રીતે રજૂ કરવાની પ્રક્રિયાનું વર્ણન કરવા માટેનો શબ્દ છે જે વપરાશકર્તાઓને ઓનલાઇન વાતાવરણમાં ક્રિયાશીલ આંતરદૃષ્ટિ પેદા કરવામાં મદદ કરે છે.

Dashboard- Front End

- વક્ષ્યો દ્વારા વિવિધ SDG સૂચકાંકો માટે ઝડપી શોધ.
- ક્લાઉડ-આધારિત ઓપન-સોર્સ SDG રિપોર્ટિંગ અને મોનિટરિંગ સોલ્યુશન.
- વક્ષ્યો
- સૂચકાંકો
- ધ્યેય મુજબ પ્રદર્શન વિશ્લેષણ.
- SDG સૂચક પ્રદર્શન વિષયક રીતે જોવા માટે.
- LSG અને તેના પ્રદર્શન દ્વારા ડેટા જોવા માટે વક્ષ્યો, વક્ષ્યો અને સૂચકાંકોને વિસ્તૃત અને સંકુચિત કરવાં માટે.
- વક્ષ્યો અને સૂચકાંકો સાથે દરેક ધ્યેયની ગ્રાફિકલ રજૂઆત
- વિવિધ ચાર્ટમાં સમય અવધિ દ્વારા પસંદ સૂચક અને તેના સ્તરીકરણને જોવા માટે કસ્ટમાઇઝ કરવા યોગ્ય ચાર્ટ.
- એનિમેટેડ ચાર્ટમાં સમય ગાળામાં બહુ-પરિમાણીય ડેટાને કસ્ટમાઇઝ કરી અને જોઈ શકાય છે.
- સૂચકાંકો દ્વારા LSG ની રેન્કિંગ/સ્થિતિને કસ્ટમાઇઝ કરી અને જોઈ શકાય છે.
- LSG માટે SDG મોનિટરિંગ રિપોર્ટ જનરેટ કરવાં માટે.

- ચાર્ટ ડાઉનલોડ કરો અને તેમને સોશિયલ મીડિયા પર શેર કરવાં માટે.
- નોંધણી કરો અને ડેશબોર્ડ પર તમારો ડેટા જોવા માટે.
- સંપર્ક કરવાં માટે



• SDG ઇન્ટરેક્ટિવ ડેટા ડેશબોર્ડને પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય, ઉપ-રાષ્ટ્રીય અને પંચાયત સ્તરે અથવા ચોક્કસ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય માટે પણ કસ્ટમાઇઝ કરી શકાય છે.

આયોજન અને દેખરેખ SDGs પર ડેશબોર્ડ- વિસ્તૃત દૃશ્ય

M&E પ્લેટફોર્મ SDGs અને પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ અને આવા અન્ય પરિણામોના તે વપરાશકર્તા મૈત્રીપૂર્ણ અને વેબ-આધારિત ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે, જે સંચાર અને સંકલન અંતરને સુધારશે. અત્યાધુનિક સંદેશાલ્યવહાર અભિગમોનો ઉપયોગ કરીને તે SDGs અને રાષ્ટ્રીય પરિણામોના સંચાર સહિત પંચાયત વિકાસ યોજનાઓના અમલીકરણ અને અમલીકરણની કાર્યક્ષમતા અને અસરકારકતામાં સુધારો કરશે, અને તે અદ્યતન સંચાર ચેનલો સ્થાપિત કરીને દેખરેખ અને મૂલ્યાંકનના તબક્કાને નોંધપાત્ર રીતે અસર કરે છે અને અમલીકરણ પ્રક્રિયાની ઉન્નત પારદર્શિતા અને નિખાવસતામાં વધારો કરે છે. પ્લેટફોર્મ દરેકને વન-સ્ટોપ શોપ તરીકે રોકાયેલ રાખે છે જ્યાં લોકો નવીનતમ માહિતી અને સામગ્રીઓ શોધી શકે છે.

વિસ્તૃત દૃશ્યમાં તે રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય મૂલ્ય સાથેના વર્ષોના સંદર્ભમાં લક્ષ્ય મુજબનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે. અને આપણે દરેક GDP/BP/DP સ્તરને લગતી વર્ષ મુજબની સ્થિતિ પણ જોઈ શકીએ છીએ.



राष्ट्रीय सूचकांकी साधेनुं वक्ष्य

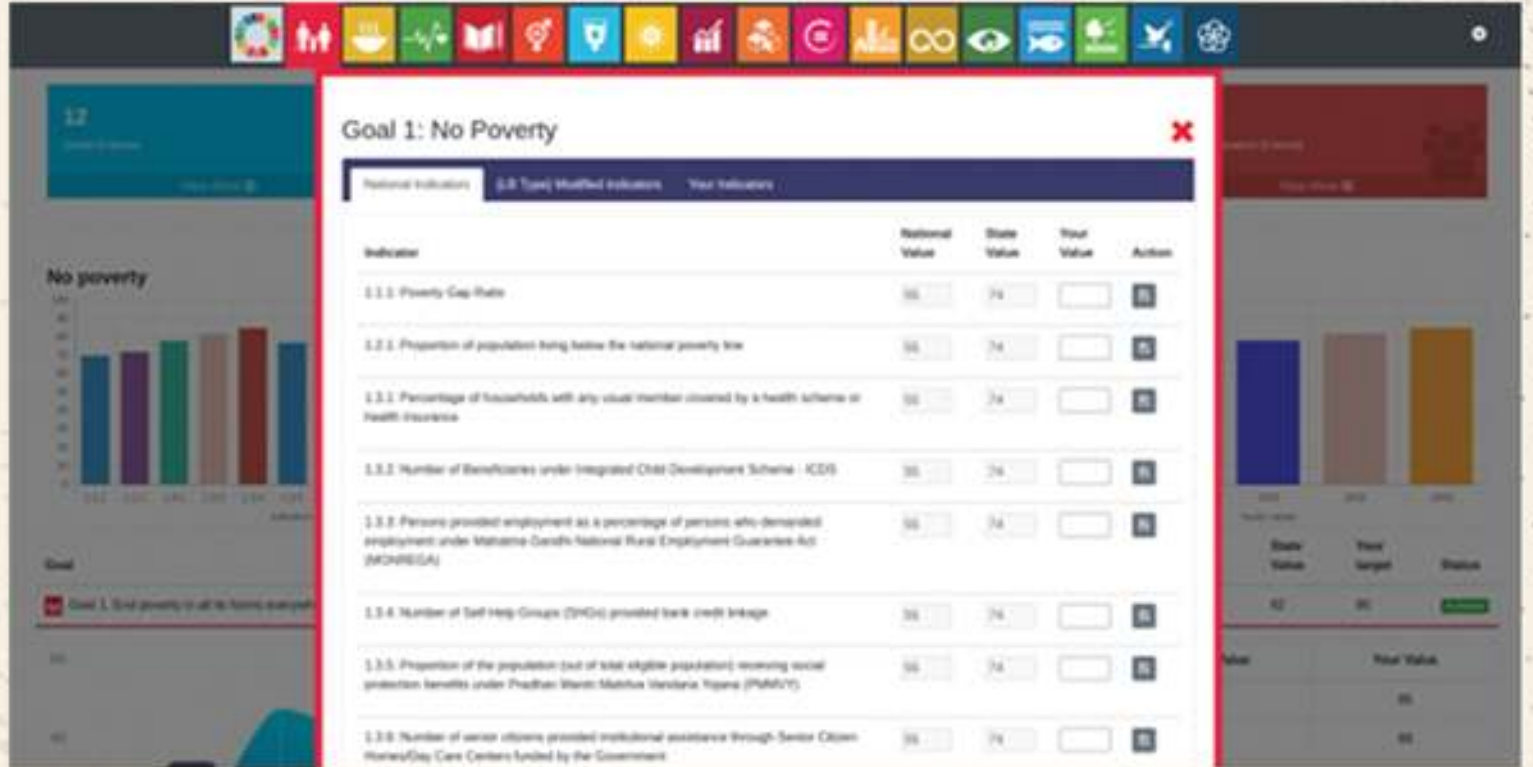
आ पृष्ठमां आपखे राष्ट्रीय अने राज्य स्तरना मूल्य साथे दरेक वक्ष्यना प्रदर्शन स्तरने जोई शकीअे छीअे.

मुख्य वासो

: वक्ष्य, वक्ष्य अने सूचक द्वारा तमारुं राष्ट्रीय SDG प्रदर्शन जोवुं शक्य छे.

: डेटा जेपने ओणओ, LSG ने संबंघित SDG सूचकांकीनी तुलना अने तेनुं विश्लेषण करी शकाय.

: SDG डेटानी उपलब्धता अने अंतरना मूल्यांकनने समर्थन आपो, प्रादेशिक, राष्ट्रीय, उप-राष्ट्रीय अने पंचायत SDG डेटा मोनिटरिंग डेशबोर्ड्स अने अडेवालोनी रचना अने विकास करवा हेतु.



: जयां GP राष्ट्रीय अने राज्यनी सरैराशनी तुलना करवी शक्य छे.

: GDP द्वारा क्रियाओ माटेनी योजना.

: रेक LSG माटे पोताना द्वारा जरूरी होय तो नवा सूचको उमेरवा.

: दरेक माटे स्थानिक वक्ष्यो जाते सेट करी शकाय.

: वार्षिक अपडेट मोनिटरिंगमां मदद थशे.

: आ बधुं पंचायत स्तरे जाते करी शकाशे.

: ग्रामसलामां प्रोजेक्ट करी शकाय छे

: आयोजन अने देभरेष SDGs पर डेशबोर्ड.

આયોજન અને દેખરેખ SDGs પર ડેશબોર્ડ.

જે. પી. પાંડે, I.R.P.S.

માનવતાની પ્રગતિમાં શિક્ષણ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. જીવનની સુધારણા માટે તે એક મહત્વપૂર્ણ પરિબલ પણ છે. SDG4 સર્વસમાવેશક અને સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવા અને બધા માટે જીવનભર શીખવાની તકોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પરિકલ્પના કરે છે. SDG4 10 વર્ષોથી બનેલું છે. તમામ મહિલાઓ અને પુરુષો માટે પરવડે તેવા અને ગુણવત્તાયુક્ત ટેકનિકલ, વ્યાવસાયિક, તૃતીય શિક્ષણ અને કીશલ્યની સમાન પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવા, લિંગ અસમાનતા દૂર કરવી, સમાનતા, શાંતિ અને અહિંસાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવું, વૈશ્વિક નાગરિકતા અને સાંસ્કૃતિક વિવિધતાની પ્રશંસા અને ટકાવ વિકાસમાં સંસ્કૃતિના યોગદાનની, વાયકાત ધરાવતા શિક્ષકોના પુરવઠામાં નોંધપાત્ર વધારો એ મુખ્ય શૈક્ષણિક લક્ષ્યો છે.



SDG માટે ભારતની પ્રતિબદ્ધતા 4

વૈશ્વિક SDG પ્રતિબદ્ધતા માટે ભારત મુખ્ય ભાગીદારોમાંનું એક છે. વજલજ 26 કરોડ વિદ્યાર્થીઓનું ઘર, ભારતે તેની તમામ નીતિઓ, કાર્યક્રમો અને યોજનાઓને SDG હાંસલ કરવા માટે સંરેખિત કરી છે. SDG4 માટે ભારતની મજબૂત પ્રતિબદ્ધતા તેની રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 માં પડઘો પાડે છે. SDGની ઘોષણા પછી આ પ્રથમ શિક્ષણ નીતિ છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય આપણા દેશની વયથી જતી વિકાસલક્ષી આવશ્યકતાઓને સંબોધવાનો છે. NEP ભારતની પરંપરાઓ અને મૂલ્ય પ્રણાલીઓ પર નિર્માણ કરતી વખતે, SDG4 સહિત 21મી સદીના મહત્વાકાંક્ષી ધ્યેયો સાથે સંરેખિત કરવા માટે શિક્ષણ માળખાના તમામ પાસાઓના સુધારા અને સુધારણાની દરખાસ્ત કરે છે.

6 થી 14 વર્ષની વયના બાળકો માટે મફત અને ફરજિયાત પ્રાથમિક શિક્ષણ આપવા માટે શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમનો અમલ એ બધા માટે શિક્ષણને ફરજિયાત બનાવવાના ભારતના વિઝનની સાક્ષી છે. તેને કારણે પ્રાથમિક શિક્ષણમાં યોગ્ય નોંધણી દરમાં સુધારો થયો છે.

શાળા શિક્ષણ વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલયે 1લી એપ્રિલ 2021 થી 31મી માર્ચ, 2026 સુધી ₹ 294283.04 કરોડના અંદાજિત ખર્ચ સાથે અમલમાં મુકવામાં આવનાર NEP 2020 ના ધ્યેયો અને ઉદ્દેશ્યો માટે તેની મુખ્ય સમગ્ર શિક્ષા યોજનાઓને સુધારી છે. સમગ્ર શિક્ષા એ શાળા શિક્ષણમાં એક સંકલિત યોજના છે જેમાં પૂર્વ-પ્રાથમિકથી ધોરણ 12 સુધીનો સમાવેશ થાય છે જે SDG4 સાથે જોડાયેલ છે તેની ખાતરી કરવા માટે કે તમામ બાળકોને સમાન અને સમાવિષ્ટ વર્ગખંડના વાતાવરણ સાથે ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણની પહોંચ મળે.

વિભાગે ₹ 54061.73 કરોડના નાણાકીય ખર્ચ સાથે 2021-22 થી 2025-26 સુધીના પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે પ્રધાનમંત્રી પોષણ શક્તિ નિર્માણ (PM POSHAN) પણ શરૂ કર્યું છે. તેમાં બાલવાટિકાના ઉમેરા સાથે મધ્યાહન ભોજનના તમામ ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે. આ યોજના SDG 2 અને 4 તેમજ શાળા શિક્ષણમાં સમાવેશ કરવા માટે સંબંધિત છે. PM POSHAN નો ઉદ્દેશ્ય ધોરણ 1 થી 8 માં અભ્યાસ કરતા બાળકોની પોષણની સ્થિતિમાં સુધારો કરવાનો છે, ગરીબ બાળકોને વધુ નિયમિતપણે શાળાએ જવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા અને વર્ગખંડની પ્રવૃત્તિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં મદદ કરવાનો છે.

SDG નું સ્થાનિકીકરણ 4

સ્થાનિકીકરણ SDG હાંસલ કરવા માટે તમામ સ્તરોની ખાતરી અને પ્રતિબદ્ધતાને સુનિશ્ચિત કરી શકે છે. ખાસ કરીને પાયાના સ્તરથી, જ્યાં સુધી તે વહીવટ અને અમલીકરણના તમામ સ્તરો સુધી પહોંચે નહીં ત્યાં સુધી તેની સારી ભાવનાથી આ પ્રાપ્ત કરવું અશક્ય હશે. તમામ SDG ના લક્ષ્યો સીધા સ્થાનિક અને પ્રાદેશિક સરકારોની જવાબદારીઓ સાથે સંબંધિત છે. લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરવાથી, અમલીકરણની પદ્ધતિ નક્કી કરવા અને રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ, જિલ્લા, બ્લોક અને ગ્રામ્ય સ્તરે પ્રગતિને માપવા અને મોનિટર કરવા માટે સૂચકોનો ઉપયોગ કરવો એ સર્વોચ્ચ મહત્વનું છે. લોકોમાં જાગૃતિ વધારવી મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે લોકોની યજવળ અને સમુદાય, NGO, સિવિલ સોસાયટી ઓર્ગેનાઇઝેશનની ભાગીદારી અને સહયોગ મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી શકે છે. SDG 4 ની સિદ્ધિ આપણા ગામો અને શાળાઓમાં તેને વાસ્તવિકતા બનાવવાની અમારી ક્ષમતા પર નિર્ભર રહેશે.

નિયામક, શાળા શિક્ષણ વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય, ભારત સરકાર

શાળા ઇકોસિસ્ટમમાં 15 વાખથી વધુ શાળાઓ, 26 કરોડથી વધુ વિદ્યાર્થીઓ અને 96 વાખ શિક્ષકો પૂર્વ-પ્રાથમિકથી વરિષ્ઠ માધ્યમિક સ્તરનો સમાવેશ કરે છે. તેમાં તમામ હિસ્સેદારો એટલે કે શિક્ષકો, શિક્ષક કેળવણીકારો, વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ, સમુદાય, શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિઓ, SCERTs, DIETs, BITEs, બ્લોક સંસાધન વ્યક્તિઓ, ક્વલિટી સંસાધન વ્યક્તિઓ, ગુણવત્તાયુક્ત, સમાવિષ્ટ અને સમાન શિક્ષણ પ્રદાન કરવા માટે સ્વયંસેવકોનો પણ સમાવેશ થાય છે. સ્થાનિકીકરણના મહત્વને ઓળખીને, આપણું બંધારણ શિક્ષણને સમવર્તી યાદીમાં સામેલ કરે છે. SDG4 ના સ્થાનિકીકરણની પ્રક્રિયાને વિવિધ પગલાઓ અને સ્તરોમાં જોઈ શકાય છે.

કેન્દ્ર સ્તરે

સમગ્ર શિક્ષા યોજના તમામ સ્તરે આયોજન, અમલીકરણ પદ્ધતિ અને વ્યવહાર ખર્ચમાં મદદ કરે છે. કેન્દ્ર કન્યાઓ અને ખાસ જરૂરિયાતવાળા બાળકો (CWSN), ગુણવત્તા અને નવીનતા ઘટક RTE હેઠળ વાલાથી વક્ષી હક, શાળા અનુદાન, પ્રારંભિક બાળપણ સંભાળ અને શિક્ષણ અને મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા, સમાનતા અને સમાવેશ, અધ્યાપન શીખવાની સામગ્રી, શાળાના નેતાઓની તાલીમ અને SMC/શિક્ષકોની ક્ષમતા નિર્માણ, ICT, સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ, ડિજિટલ, વ્યાવસાયિક હસ્તક્ષેપ વગેરેનો ઉપયોગ કરવા માટેના સમાવિષ્ટ શિક્ષણ માટે જરૂરી માળખાકીય સુવિધાઓ સહિતની માળખાકીય સુવિધાઓને મજબૂત કરવા માટે સમર્થન પૂરું પાડે છે. પ્રોજેક્ટ મંજૂરી બોર્ડ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે વિચાર-વિમર્શ કરે છે અને યોક્ષ્મ નાણાકીય વર્ષ માટે ભૌતિક અને નાણાકીય મંજૂરી આપે છે. યોજના અમલીકરણ માટે જિલ્લા અને ઉપ-જિલ્લા સ્તરની સિસ્ટમો અને સંસાધનોનો ઉપયોગ કરે છે. શાળા શિક્ષણ વિભાગે NEP 2020 ના અમલીકરણ માટે એક વ્યાપક યોજના "SARTHAQ" બનાવી છે. ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવા માટે વિવિધ વક્ષ્યો, KPIs અને પરિમાણો, રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ માળખામાંથી વ્યૂહરચના અને માર્ગદર્શિકાની રચના, નિપુન ભારત, નિષ્ઠા શિક્ષક તાલીમ, વર્નિંગ એન્ડાન્સમેન્ટ પ્રોગ્રામ અને રેમેડિયલ ટીચિંગ ટૂ એસેસમેન્ટ રિફોર્મ નિર્ણાયક છે.

MoE એ 12મી નવેમ્બર 2021ના રોજ સમગ્ર દેશમાં ધોરણ 3, 5, 8 અને 10 ના વજભજ 34 વાખ બાળકોના ભણતરના પરિણામોનું મૂલ્યાંકન કરીને રાષ્ટ્રીય સિદ્ધિ સર્વેક્ષણ (NAS) હાથ ધર્યું છે. NAS 2021 ના તારણો રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય અને જિલ્લા અહેવાલોના સ્વરૂપમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવશે, જે સમગ્ર સ્પેક્ટ્રમમાં કામગીરીની તુલના કરવામાં અને વિવિધ સ્તરે પુનઃ મધ્યસ્થી માટે જરૂરી પગલાં લેવામાં મદદ કરશે.

પદ્મોર્મનસ ગ્રેડિંગ ઇન્ડેક્સ (PGI) ની વિભાવના શાળા શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં પરિવર્તનશીલ પરિવર્તનને પૂર્ણ કરે છે, જ્યાં ધ્યાન હવે શિક્ષણની ગુણવત્તા તરફ વળ્યું છે. 70 સૂચકાંકો ધરાવતો ઇન્ડેક્સ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને બહુપક્ષીય હસ્તક્ષેપ કરવા તરફ પ્રેરિત કરે છે. હવે જિલ્લાવાર PGI એ જિલ્લાઓને પ્રોત્સાહિત કરવા અને સંવેદનશીલ બનાવવા માટે આ ઇન્ડેક્સનું સ્થાનિકીકરણ કરવાનું બીજું પગલું છે.

રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનાં સ્તરે

તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સમગ્ર શિક્ષા અમલમાં મૂકે છે, જે નીચેના જિલ્લાઓ સાથે અને ટોચ પર કેન્દ્ર સાથે સંકલન કરે છે, યોજના બનાવે છે અને તેનો અમલ કરે છે. ભારત એક વૈવિધ્યસભર રાષ્ટ્ર છે. વિવિધ જૂથોને સંબોધવા માટે સ્થાનિક જરૂરિયાતો માટે યોજનાઓના ઘટકોનું સંદર્ભીકરણ મહત્વપૂર્ણ છે.

રાજ્ય બોર્ડ અને રાજ્ય અભ્યાસક્રમની વિભાવના શિક્ષણના સ્થાનિકીકરણના સારને મોટા પ્રમાણમાં દર્શાવે છે. SCERT અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની અન્ય વિવિધ સંસ્થાઓ શૈક્ષણિક યોજનાઓના અમલીકરણમાં મદદ કરે છે. શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓની ગુણવત્તા અને સુલભતામાં સુધારો કરવા માટે નવીન રાજ્ય વિશિષ્ટ પ્રોજેક્ટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

જિલ્લા સ્તરે

મૂળભૂત અમલીકરણ એકમ હોવાને કારણે, આયોજનનું સ્થાનિકીકરણ અને દેખરેખ અને જિલ્લા કક્ષાએ સમગ્ર શિક્ષાની સંકલિત યોજનાનું અમલીકરણ એ એક વિશેષતા છે. ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટીચર એજ્યુકેશન (DIETs) સતત શિક્ષકના વ્યાવસાયિક વિકાસ, શાળા સમર્થન અને સુધારણા અને જિલ્લા સ્તરે નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સમર્થન પૂરું પાડે છે.

બ્લોક/ક્વલિટી સ્તરે-

બ્લોક રિસોર્સ સેન્ટર અને ક્વલિટી રિસોર્સ સેન્ટર બ્લોક અને ક્વલિટી સ્તરે સતત ધોરણે શાળા સ્તરે શિક્ષણની ગુણવત્તાને સુનિશ્ચિત કરવા અને મૂલ્યાંકન કરવા અને સમયસર ઉપચારાત્મક હસ્તક્ષેપ પૂરા પાડવા માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ એકમો છે. BRCs અને CRCs શૈક્ષણિક સંસાધનોના ભંડાર તરીકે કાર્ય કરે છે, સેવામાં શિક્ષક તાલીમનું આયોજન કરે છે, નિયમિત શાળાની મુલાકાત લે છે અને શિક્ષકો અને શાળાઓને શૈક્ષણિક સહાય પૂરી પાડે છે તેમજ સમુદાય ગતિશીલતા પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરે છે, અન્ય રાજ્ય/જિલ્લા સ્તરના માળખા સાથે જોડાણ કરે છે. સ્થાનિક સ્તરે પ્રશિક્ષણ સહાય પૂરી પાડવા માટે બ્લોક ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટીચર એજ્યુકેશન (BITEs)ની પણ કલ્પના કરવામાં આવી છે.



શાળા સ્તરે

પ્રાથમિક એકમ તરીકે શાળાની કલ્પના SDG 4 અનુસાર પૂર્વ-શાળાથી વરિષ્ઠ માધ્યમિક તબક્કા સુધી સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવા માટે કરવામાં આવી છે. વ્યક્તિગત વિદ્યાર્થીઓને ટેકો આપવો અને સશક્તિકરણ કરવું અને જીવનભર શિક્ષણ અને રોજગાર ક્ષમતાને સક્ષમ કરવી મહત્વપૂર્ણ છે. તમામ વિદ્યાર્થીઓ માટે શૈક્ષણિક પ્રદર્શન અને અધ્યયનમાં સુધારો કરવો અને શાળા કક્ષાએ ડિઝાઇન અને નવીનતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન, સંવર્ધન અને આગળ વધારવાનું છે.

NEP એ શિક્ષકોને વર્ગખંડના વ્યવહારોમાં નવીન શિક્ષણશાસ્ત્રને નવીનતા લાવવા અને લાગુ કરવા પ્રોત્સાહિત કર્યા. 'આખી શાળા' આધારિત આયોજન અને અમલીકરણ એ અભિગમમાં એક દ્રષ્ટાંત પરિવર્તન છે.

અધ્યાપન શીખવાની પ્રક્રિયાને સુધારવા માટે વિવિધ હસ્તક્ષેપો સીધા શાળાઓને આપવામાં આવે છે. બિન-કાર્યકારી શાળાના સાધનોની ફેરબદલી માટે અને અન્ય પુનરાવર્તિત ખર્ચ જેમ કે રમતની સામગ્રી, રમતગમતના સાધનો, પ્રયોગશાળાઓ, વીજળીના શુલ્ક, ઈન્ટરનેટ, પાણી, શિક્ષણ સહાય વગેરે માટે ઉપલોજ્ય વસ્તુઓ માટે વાર્ષિક શાળા સંયુક્ત અનુદાન આપવામાં આવે છે. પુસ્તકાલય એ એક આવશ્યક ઘટક છે. વાંચનની ટેવને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પુસ્તકાલય અનુદાન આપવામાં આવે છે. બાળકોના સર્વાંગી વિકાસની જરૂરિયાતને સમજીને તમામ શાળાઓમાં યોગ અને શારીરિક પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે. રમતગમતના સાધનોની ખરીદી, પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન, સ્પર્ધાઓ વગેરે માટે રમતગમત અને શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે.

વિદ્યાર્થીઓના વિકાસ માટે શાળાઓને પ્રવૃત્તિ કેન્દ્રમાં રૂપાંતરિત કરવાની છે. વિવિધ ક્લબો જેમ કે ડિબેટ, સંગીત, કલા, રમતગમત, વાંચન, યુવા, વિજ્ઞાન અથવા ઇકો ક્લબ વિદ્યાર્થીઓમાં જીવન કીશલ્યો, શોખ વિકસાવવા, આત્મસન્માન વધારવા, આત્મવિશ્વાસ અને સ્થિતિસ્થાપકતા વિકસાવવા માટે નિમિત્ત છે. શાળાને શિક્ષણ માટે આનંદદાયક સ્થળ બનાવવાના હેતુથી, શાળાઓ વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો બંને માટે પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરે છે. હાથ ધરવામાં આવેલી કેટલીક પ્રવૃત્તિઓમાં કલા ઉત્સવ, રોલ પ્લે સ્પર્ધા, બેન્ડ સ્પર્ધા, સંગીત શિક્ષક સ્પર્ધા અને લોક-નૃત્ય સ્પર્ધાઓ સામેલ છે. NEP એ શાળાઓને "સામાજિક ચેતના કેન્દ્ર" તરીકે ઉપયોગમાં લેવાની કલ્પના કરી હતી. આ સંસાધનોના અમલીકરણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગમાં શ્રેષ્ઠ સહસંબંધો SDG4 હાંસલ કરવાનો માર્ગ મોકળો કરશે.



સમુદાયની ભાગીદારી અને ખાનગી, NGOs, સિવિલ સોસાયટી ઓર્ગનાઇઝેશન સાથે ભાગીદારી-

SDG4 નું સ્થાનિકીકરણ માત્ર સૌથી નીચા વહીવટી એકમ સુધી મર્યાદિત ન હોવું જોઈએ પરંતુ મોટા પ્રમાણમાં તમામ હિતધારકો માટે. સાર્વત્રિક ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ ત્યારે જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે જ્યારે તમામ હિતધારકો સાથે મળીને સહયોગ કરે. શાળા વિકાસ યોજનાઓ ઘડવા માટે સમુદાયના સભ્યો અને સ્થાનિક સત્તાવાળાઓ સાથે શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિઓની રચના કરવામાં આવે છે.

ખાનગી અને પરોપકારી ક્ષેત્રની ભૂમિકા ઇકોસિસ્ટમનો મુખ્ય ભાગ ભજવે છે. તેઓ કુશળતા તેમજ નવીન પ્રયાગો લાવે છે. ક્ષમતા નિર્માણ, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને શિક્ષણ-અધ્યયન પ્રક્રિયાને ટેકો આપવા માટે એનજીઓ/સીએસઓ/કોર્પોરેટ સાથેનો સહયોગ પણ શૈક્ષણિક હેતુમાં ઉમેરો કરે છે. ગૃહ-માર્ગદર્શક તરીકે માતા-પિતા પણ શીખવાના પરિણામોને વધારવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. MoE ની વિદ્યાંજલિ પહેલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકસાવવા અને શીખવાના પરિણામોને વધારવા માટે બધાના સમર્થનને પ્રોત્સાહિત કરે છે. શિક્ષણની સાર્વત્રિક પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવા માટે લોકોના સમર્થનથી શાળા છોડી દેવાના અને શાળામાંથી બહાર નીકળવાના મુદ્દાઓ સરળતાથી ઉકેલી શકાય છે.



તમામ મંત્રાલયો અને વિભાગો સાથે સંકલન

SDGs મેળવવા માટે તમામ મંત્રાલયો/વિભાગો સાથે સંકલન મહત્વપૂર્ણ છે. કારણ કે તમામ લક્ષ્યો એકબીજા સાથે સંબંધિત અને પરસ્પર નિર્ભર છે. શાળાના મૂળભૂત એકમ અને ગ્રામ્ય સ્તરે SDGનું સ્થાનિકીકરણ બધી યોજનાઓને વધુ અસર કરવા માટે એકીકરણની માંગ કરે છે. તે પ્રયત્નો, સંસાધનો અને ઊર્જાના કુલ્લિકેશનને પણ ટાળે છે અને સુમેળમાં કામ કરવાની તકો પૂરી પાડે છે. ECCE જોડાણો માટે WCD મંત્રાલય, પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા મંત્રાલય, પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા મંત્રાલય, શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા બાળ મજૂરીમાંથી પાછી ખેંચી લેવામાં આવેલા તમામ બાળકોની નિયમિત પડોશી શાળાઓમાં સફળ મુખ્ય પ્રવાહને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, યોજના વિકલાંગ વ્યક્તિઓને સહાય/ઉપકરણોની ખરીદી/કોટીંગ માટે સહાય આપવા માટે, પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે. આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા શાળા આરોગ્ય કાર્યક્રમ, શાળાઓમાં રમતના મેદાન, બાઉન્ડી વોલ, રેમ્પ, શોચાલય વગેરેની જોગવાઈ અને એસએચજી દ્વારા શાળા ગણવેશની જોગવાઈ, પીવાના પાણીના પુરવઠા માટે MoPR, કચરાનું રિસાયક્લિંગ, શાળાની જાળવણી, શોચાલય અને રસોડા સહિતની જગ્યા.

COVID-19 रोज़्याणो अने स्थानिकीकरणनी जरूरियात

कोविड-19 अे शिक्षणने जंभीर असर करी छे. शाणा बंध थवाथी बालकोना लखतर अने सुभाकारी पर असर पडे छे. रोज़्याणाअे दृश्यां छे के आवी आइतोनो सामनो करवा माटे स्थानिक स्तरे व्यवस्थापन महत्वपूर्ण अने असरकारक छे. विधार्थीओनुं लखतर यावु राखवा माटे अमे शाणा अने ग्राम्य स्तरे असंभ्य प्रयत्नो जोया छे. ज्यारे शाणाओने बंध करवानी इरज पडी छती अने बहारथी कोछ सहाय शक्य न छती, त्यारे स्थानिक स्तरे विविध पत्रवांओ अेटवे के- मोहल्ला पाठशाणा, घरनी दिवाबोने पेछन्टिज करीने विधार्थीओने शीषववा वजरेअे शीषवानुं यावु राखवामां अने शीषवानी ખોટ अने शैक्षणिक नुकसान घटाडवामां नोधपात्र भूमिका लखवी छती. अंतर वास्तवमां, स्थानिकीकरण तमाम संजोओमां तेना उद्देश्यने प्राप्त करवा माटे सिस्टमने वधु स्थितिस्थापक बनाववामां मदद करे छे.

निष्कर्ष

शिक्षण अे टकाउ विकास, राष्ट्र निर्माण अने शांति माटेनुं बल छे. SDGनुं स्थानिकीकरण स्थानिक विकास नीति माटे अेक माणभुं पूरुं पाडी शके छे अने देशभरना वोकीनी विविध जरूरियातो पूरी करी शके छे. सार्वत्रिक गुणवत्तायुक्त शिक्षणना उद्देश्यने हांसव करवा माटे "अेक कद, बधाने अनुकूल" अभिजम छीछे शके नही. SDG छन्डिया छन्डेकस विविध SDG पर राज्योना प्रदर्शननी तुलना करे छे. जिल्ला अने ग्राम्य स्तरे SDG छन्डेकसने स्थानिकीकरण करवानी वधु जरूर छे. ते तेमने तेमना स्तरे SDG हांसव करवा माटे नीतिओ घडवा, अमवीकरण अने प्रदर्शनने मापवा माटे प्रेरित अने प्रोत्साहित करशे. स्थानिकीकरण सामूहिक स्तरे आपसी क्षमताओने वधारशे. शिक्षण माटे SDG हांसव करवाथी 2030 सुधीमां अन्य तमाम ध्येयोनी प्राप्तिने प्रोत्साहन मणशे, ज्यारे विश्व रडेवा माटे वधु सारुं स्थान हशे.

सुधारेल राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कारोने

डॉ. बिजय कुमार पुत्र - I.E.S.



1 पृष्ठभूमि:

1.1 SDGs प्राप्त करवा माटे मुख्य योजनाओ/कार्यक्रमोना अमलीकरणमां पंचायती मुख्य भूमिका लजवे छे. पंचायतीने प्रोत्साहन आपवुं अने तेमने पुरस्कारो अनायत करवा अे विकासवक्षी योजनाओना सर्वत्राही अमलीकरण माटे तंदुरस्त अने स्पर्धात्मक छकोसिस्टम बनाववानो अलिन्न लाग छे. तेथी, पंचायती राज मंत्रालय, सुधारेल राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अलियान (RGSA) नी केन्द्रीय प्रायोजित योजनाना केन्द्रीय घटकी पैकी अेक, पंचायतीना प्रोत्साहन योजना हेठल राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कारो द्वारा श्रेष्ठ प्रदर्शन करती पंचायतीने प्रोत्साहित करी रहलुं छे. आ पुरस्कारो सामान्य रीते हर वर्ष 24मी अप्रिलना रोज आपवामां आवे छे, जेने राष्ट्रीय पंचायती राज दिवस तरीके उजववामां आवे छे कारण के 73मी बंधारण सुधारो अधिनियम, 1992 24मी अप्रिल, 1993थी अमलमां आव्यो हती.

1.2 मंत्रालये अेक निष्ठात समिति द्वारा तैयार करायेल पंचायती राज संस्थाओ द्वारा टकाउ विकास वक्ष्यांकी (LSDGs) ना स्थानिकीकरण पर अहेवाल बहार पाड्यो हती. समितिअे तेना अहेवालमां वर्ष 2030 सुधीमां SDGs हांसल करवा माटे आगणना मार्ज तरीके स्थानिक (ग्राम पंचायत) स्तरे कार्यवाही माटे 17 SDGs साथे मणीने 9 थीमनी ओणज करी छे.

आ 9 थीम (i) गरीबी मुक्त अने उन्नत आञ्जविका ग्राम, (ii) स्वस्थ ग्राम, (iii) बाल मैत्रीपूर्ण ग्राम, (iv) पाछी पूरतुं ग्राम, (v) स्वच्छ अने हरियाणुं ग्राम, (vi) आत्मनिर्भर छन्डास्ट्रक्यर ग्राम, (vii) सामाजिक रीते सुरक्षित ग्राम, (viii) सुशासन धरावतुं ग्राम अने (ix) महिला-मैत्रीपूर्ण ग्राम छे.

2 - तर्क:

पंचायत स्तरे SDG हांसल करवा माटे व्यवस्थित आयोजन, अमलीकरण, हेअरेअ अने जवाबदारी माटे अने आर्थिक विकास अने सामाजिक न्याय सुनिश्चित करवा माटे बंधारणना लाग-IX मां सूचिबद्ध 29 विषयो पर विविध छको-सामाजिक विकास कार्यक्रमोमां लाग वेवा माटे PRIs ने ध्व्वाण करवा, राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कारोने ब्लोक, जिल्ला, राज्य/केन्द्रशासित प्रदेश अने राष्ट्रीय स्तरे पुरस्कार स्पर्धांनुं बहु-स्तरीय पिरामिडिकल माणभुं स्थापित करवा माटे पुनःनिर्माण करवामां आव्युं छे अने तेने 9 LSDGs थीम साथे संरेषित करवामां आव्युं छे:

- 1 - i. 9 ओणभायेल थीम द्वारा SDGs प्राप्त करवामां PRIs ना प्रदर्शननुं मूल्यांकन करी
- 2 - ii. PRIs वष्ये स्पर्धात्मक भावनाने प्रोत्साहन आपो
- 3 - iii. 2030 सुधीमां LSDG हांसल करवाना महत्व विशे 'PRIs द्वारा SDGsनुं स्थानिकीकरण' अने PRIsने संवेदनशील बनाववानी प्रक्रियाने उत्प्रेरित करी.

4 - प्रक्रिया/माणभुं/पसंदगी:

4.1 सुधारेल राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कारो तमाम 9 अेवोर्ड थीममां लाग वेवा माटे तमाम पंचायतीने अेक प्लेटफोर्म पूरुं पाडशे. हरक थीम हेठल तमाम पंचायतीने तेमनी कामगीरीना आधारे कम आपवामां आवशे. तेमनी कामगीरीनुं मूल्यांकन ब्लोक स्तरनी विषयोनी समितियो द्वारा करवामां आवशे अने जिल्ला स्तरनी स्पर्धा माटे 3 टोयना कमांकित GP नी भवामण करवामां आवशे. आगणना जिल्ला अने राज्य/केन्द्रशासित प्रदेशो पञ्च राष्ट्रीय स्तरनी स्पर्धा माटे प्रत्येक थीम हेठल 3 टोयना कमांकित ज़ुपीनुं मूल्यांकन अने भवामण करशे. विविध स्तरे पसंदगी समितियो GPनी कामगीरीनुं मूल्यांकन करवा माटे नोडल विभाओ/मंत्रालयोने ज़ोडशे.

4.2 संबंधित स्तरे हरक थीम माटे विषयोनी पसंदगी समितियो अेवोर्ड मेणवनार पंचायतीनी पसंदगी करशे. राज्य/केन्द्रशासित प्रदेशो पंचायतीने प्रेरणा पूरी पाडवा माटे ब्लोक, जिल्ला अने राज्य/केन्द्रशासित प्रदेश कक्षाना पुरस्कारोने रोकड अथवा सन्मानित प्रकारे करी शके छे.

आर्थिक सलाहकार, पंचायती राज मंत्रालय

5. જવાબો માટે પ્રશ્નાવલિ :

દેશભરની તમામ ગ્રામ પંચાયતોનું મૂલ્યાંકન અને રેન્કિંગ કરવા માટે મંત્રાલયો/વિભાગ અને રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે પરામર્શ કરીને દરેક થીમ માટે પ્રશ્નાવલી વિકસાવવામાં આવી છે.

6. PRIs દ્વારા સહભાગિતા:

સુધારેલી સિસ્ટમ હેઠળ, તમામ (લગભગ 2.56 લાખ) GP અને સમાન સ્તરની પરંપરાગત સ્થાનિક સંસ્થાઓએ તમામ 9 થીમ આધારિત એવોર્ડ હેઠળ ભાગ લેવો પડશે.

7. પુરસ્કારોની શ્રેણીઓ:

7.1 રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ બે શ્રેણીમાં ગ્રામ, બ્લોક અને જિલ્લા પંચાયતોને એવોર્ડ આપવામાં આવશે:

i. દીન દયાલ ઉપાધ્યાય પંચાયત સતત વિકાસ પુરસ્કાર (વ્યક્તિગત થીમ મુજબના પ્રદર્શન માટે)

ii. નાનાજી દેશમુખ સર્વોત્તમ પંચાયત સતત વિકાસ પુરસ્કાર (તમામ વિષયો હેઠળ એકંદરે કામગીરી માટે).

7.2 આ ઉપરાંત, પુરસ્કારોની નીચેની વિશેષ શ્રેણીઓ પણ ધ્યાનમાં લેવાની છે:

i. ઉર્જાના પુનઃપ્રાપ્ય સ્ત્રોતોને અપનાવવા અને ઉપયોગ કરવા માટે ગ્રામ ઉર્જા સ્વરાજ વિશેષ પંચાયત પુરસ્કાર.

ii. નેટ-ઝીરો કાર્બન ઉત્સર્જન હાંસલ કરવા માટે અનુકરણીય કાર્ય માટે કાર્બન ન્યૂટ્રલ વિશેષ પંચાયત પુરસ્કાર.

iii. GP માટે નાનાજી દેશમુખ સર્વોત્તમ પંચાયત સત વિકાસ પુરસ્કાર જે લાયક હરે છે અને પછીના વર્ષો દરમિયાન પણ રાષ્ટ્રીય પંચાયત પુરસ્કારો માટે શોર્ટલિસ્ટ થાય છે.

iv. પંચાયત ક્ષમતા નિર્માણ સર્વોત્તમ સંસ્થા પુરસ્કાર જે સંસ્થાઓને LSDG હાંસલ કરવામાં GP ને સંસ્થાકીય સહાય પૂરી પાડી છે.

v. શ્રેષ્ઠ સહભાગી રાજ્ય/UT/જિલ્લા/બ્લોક પંચાયત.

8. પુરસ્કારો માટેની સ્ટાન્ડર્ડ ઓપરેટિંગ પ્રક્રિયા :

8.1 મંત્રાલયે નીચેના દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા છે અને રાજ્યો UTs સાથે શેર કર્યા છે:

- સ્ટાન્ડર્ડ ઓપરેટિંગ પ્રોસિજર (SOP), સુધારેલા પુરસ્કારો અને ગ્રામ પંચાયતો દ્વારા ઓનલાઇન પ્રશ્નાવલી ભરવાની પ્રક્રિયા પર દેખરેખ રાખવા અંગે રાજ્ય/યુટી, જિલ્લા અને બ્લોક સ્તરના અધિકારીઓના કેસ્કેડીંગ મોડ ઓફ ઓરિએન્ટેશન માટે સમયરેખા સાથે.
- રાષ્ટ્રીય પંચાયત પુરસ્કાર પોર્ટલ પર એપ્લિકેશન/ડેટા એન્ટ્રી સંબંધિત તકનીકી પાસા પર SOP

8.2 લાઇન વિભાગોના રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના અધિકારીઓને સુધારેલ રાષ્ટ્રીય પંચાયત પુરસ્કાર અરજી પ્રક્રિયા પર ઓરિએન્ટેશન પ્રદાન કરવા માટે, જેઓ તેને કાસ્કેડ મોડમાં પંચાયતો રાજ સંસ્થાઓ (PRIs) સુધી આગળ વધારશે, સુધારેલ રાષ્ટ્રીય પંચાયત માટે રોડ મેપની તૈયારી પર એક રાષ્ટ્રીય લેખન-શોપ, એવોર્ડનું આયોજન 16-18મી ઓગસ્ટ, 2022 દરમિયાન નવી દિલ્હીમાં કરવામાં આવ્યું હતું. આ ઈવેન્ટ દરમિયાન, મોટા પાયે સહભાગિતા માટે સમગ્ર પુરસ્કાર પ્રણાલીના લોકપ્રિયીકરણ અને પ્રચાર અંગેની રાષ્ટ્રીય મીડિયા વ્યૂહરચના પણ રજૂ કરવામાં આવી હતી જેથી રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને તેમના સ્તરે તેને ઘડવામાં સક્ષમ બનાવી શકાય.

9. એવોર્ડ પોર્ટલ:

રાષ્ટ્રીય પંચાયત પુરસ્કાર પોર્ટલ (www.panchayataward.gov.in) આ માટે પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરશે:

- પંચાયતો દ્વારા એવોર્ડ માટેની અરજી.

- વિવિધ સ્તરો (રાષ્ટ્રીય, રાજ્યો/યુટી, જિલ્લા અને બ્લોક) પર ઓરિએન્ટેશન અને પ્રશ્નાવલી ભરવાનું નિરીક્ષણ કરવું.

પંચાયતોમાં સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલના સ્થાનિકીકરણ તરફની યાત્રા

CB, વિભાગ, પંચાયતી રાજ મંત્રાલય

૧ - ભારત ટકાઉ વિકાસ માટે 2030 એજન્ડા પર હસ્તાક્ષર કરનાર છે અને તેમની સિદ્ધિ માટે પ્રતિબદ્ધ છે. નીતિ આયોજ એ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ (SDGs) ના અમલીકરણ માટેની નોડલ સંસ્થા છે. નીતિ આયોજે નેશનલ ઇન્ડિકેટર ફ્રેમવર્ક ડેટાનો ઉપયોગ કરીને SDG ઇન્ડિયા ઇન્ડેક્સ તૈયાર કર્યો. વિવિધ મંત્રાલયો અને તેમની યોજનાઓ SDG અને લક્ષ્યાંકો સાથે મેપ કરવામાં આવે છે.

૨ - ભારતની વજલજ 70% વસ્તી ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહે છે તે જોતાં, રાષ્ટ્રીય સ્તરે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોની પ્રાપ્તિ માટે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ દ્વારા પાયાના સ્તરે પગલાંની જરૂર પડશે. આથી SDG ના સ્થાનિકીકરણમાં પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ ખાસ કરીને ગ્રામ પંચાયતોની ભૂમિકા ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.

૩ - પંચાયતી રાજ મંત્રાલયે SDG તરફ થીમ આધારિત અભિગમ વિકસાવ્યો છે જેમાં 9 થીમ્સ વિકસાવવામાં આવી છે. આમાંની દરેક થીમ અનેક SDG ને આવરી લે છે.

Theme	Related SDGs	Theme	Related SDGs
1. Prosperous Villages and Enhanced Livelihood	SDG 1: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 7: Affordable and Clean Energy SDG 9: Climate Action SDG 10: Reduced Inequalities SDG 11: Sustainable Cities and Communities SDG 12: Responsible Consumption and Production SDG 13: Climate Action SDG 15: Life on Land	3. Clean and Green Village	SDG 6: Clean Water and Sanitation SDG 7: Affordable and Clean Energy SDG 12: Responsible Consumption and Production SDG 13: Climate Action SDG 14: Life Below Water SDG 15: Life on Land
2. Healthy Village	SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 12: Responsible Consumption and Production	4. Self-Sufficient Substitution from Green Production	SDG 2: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 9: Industry, Innovation and Infrastructure SDG 11: Sustainable Cities and Communities
3. Child Friendly Village	SDG 1: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 12: Responsible Consumption and Production	7. Socially Inclusive Village	SDG 1: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 10: Reduced Inequalities SDG 16: Peace, Justice and Strong Institutions
4. Women Friendly Village	SDG 1: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 9: Industry, Innovation and Infrastructure SDG 10: Reduced Inequalities SDG 11: Sustainable Cities and Communities SDG 12: Responsible Consumption and Production SDG 13: Climate Action SDG 14: Life Below Water SDG 15: Life on Land	8. Good Governance	SDG 16: Peace, Justice and Strong Institutions
		9. Women Friendly Village	SDG 1: No Poverty SDG 2: Zero Hunger SDG 3: Good Health and Well Being SDG 4: Quality Education SDG 5: Gender Equality SDG 8: Clean Water and Sanitation SDG 9: Industry, Innovation and Infrastructure

૪ - વિષયોનું અભિગમ અપનાવવાથી સરળ સમજણ શક્ય બનશે; સમુદાયની ભાગીદારી સાથે પંચાયતો દ્વારા સ્વીકૃતિ અને અમલીકરણ

૫ - ૫. આમાંની દરેક થીમ ઘણા SDG ને આવરી લે છે, જે બદલામાં થીમ આધારિત અભિગમ અપનાવીને વિવિધ મંત્રાલયો અને યોજનાઓમાં મેપ કરવામાં આવે છે. તેથી, તે સંસાધનોના સંકલન તરફ દોરી જશે અને પંચાયત સ્તરે તેમની ઉપલબ્ધતામાં વધારો કરશે

૬ - નીચે દર્શાવેલ હસ્તક્ષેપોની શ્રેણી SDG ના સ્થાનિકીકરણની પ્રક્રિયાને આગળ ધપાવવા માટે બનાવવામાં આવી છે જેમાં કેન્દ્રીય મંત્રાલયો, રાજ્ય સરકારો, UN એજન્ડાઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, CSOs અને અન્ય લોકો સાથે મળીને કામ કરવાનું આવરી લે છે, જેથી નિરંતર રીતે કામ કરી રહેલા પાયાના લોકો તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવે.

૭- 2018-19 થી 2022-21 સુધી અમલમાં આવેલ RGSA ની યોજનાને 01.04.2022 થી 31.03.2026 સુધી અમલીકરણ માટે સરકાર દ્વારા 13.04.2022 ના રોજ સુધારી અને મંજૂરી આપવામાં આવી છે. સુધારેલી યોજનાનું ધ્યાન સ્થાનિક સ્વ-શાસન અને આર્થિક વિકાસના જીવંત કેન્દ્રો તરીકે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓની પુનઃકલ્પના પર છે અને વિષયોનું અભિગમ અપનાવીને પાયાના સ્તરે સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs) ના સ્થાનિકીકરણ પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

૮. આંતર-મંત્રાલય બેઠકો (પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા, ગ્રામીણ વિકાસ, મહિલા અને બાળ વિકાસ, શિક્ષણ, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ, સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ, પશુપાલન, ડેરી, મત્સ્યોદ્યોગ, નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા અને જમીન સંસાધન મંત્રાલયો/વિભાગો) સાથે સંબંધિત કેન્દ્રીય મંત્રાલયો LSDGની પ્રાપ્તિ માટે સંકલિત પ્રયાસો માટે આયોજન કરે છે.

૯-૯. સંબંધિત કેન્દ્રીય મંત્રાલયો/વિભાગો સાથે MoPR દ્વારા રાજ્યોને LSDG ને આગળ લઈ જવા માટે સંકલિત પ્રવૃત્તિઓ માટે થીમ મુજબની સંયુક્ત સલાહ આપવામાં આવી છે.

૧૦. ગ્રામીણ ભારતમાં LSDG માટે સાથે મળીને કામ કરવા માટે 21 મંત્રાલયોના 26 વિભાગો દ્વારા સંયુક્ત ઠરાવ પર પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે, જે ખરેખર સમગ્ર સરકારી અભિગમને મૂર્ત બનાવે છે.

૧૧. રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સજ્જતાના સ્તરને સમજવા અને SDG ના સ્થાનિકીકરણ પર સમયબદ્ધ હસ્તક્ષેપ માટે પગલાંની યોજનાને સમજવા માટે ચાર પ્રાદેશિક વર્કશોપનું આયોજન હાઇબ્રિડ મોડમાં કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૨. LSDGમાં સંબંધિત ડોમેનમાં તેમના સમર્થન માટે UN એજન્ડાઓ (UNICEF, UNDP, UNFPA અને WHO) સાથે મીટિંગ્સનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં, પાયાના સ્તરે એલએસડીજીમાં સહયોગી કાર્યો માટે AKAM દરમિયાન આ એજન્ડાઓ સાથે સ્ટેટમેન્ટ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ (SoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

૧૩.૮ તાલીમ સામગ્રીના વિકાસ માટે MoPR દ્વારા 8 વિષયોની સમિતિઓની રચના કરવામાં આવી છે. ખૂત ડેટા શેરિંગ પદ્ધતિ વિકસાવવી.

• તેને LSDG લક્ષી બનાવવા માટે GDP ના માર્ગદર્શિકા અને ફોર્મેટમાં સુધારો કરવો.

પંચાયત વિકાસ સૂચકાંક (PDI) તૈયાર કરવો.



14 - મંત્રાલયે 11-17મી એપ્રિલ, 2022 દરમિયાન આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ હેઠળ SDGsના સ્થાનિકીકરણ પર મજબૂત ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને આઇકોનિક સમાહની ઉજવણી કરી. તેમાં વાઇન મિનિસ્ટર, રાજ્ય પંચાયતી રાજ વિભાગો અને SARDs, PRIs અને પરંપરાગત સ્થાનિક સંસ્થાઓ (TLBs), યુએન એજન્સીઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, ડોમેન નિષ્ણાતો અને દેશભરના અન્ય હિતધારકોના નામાંકિત ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ (ERs) સામેલ હતા. સરકાર અને સમગ્ર સમાજનો અભિગમ.

15 - મંત્રાલયે રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ નિમિત્તે 24મી એપ્રિલ, 2022ના રોજ એક ખાસ ગ્રામસભાનું આયોજન કરવા વિનંતી કરી હતી જેમાં 1 થી 3 થીમના સંતુલિત માટે 'સંકલ્પ' લેવામાં આવશે.

16 - 30-31 મે, 2022 ના રોજ NIRD અને PR ખાતે SDGsના ક્ષેત્રમાં 11 રાજ્યો સાથે LSDGs તરફ રોડમેપ અને કાર્યવાહીની યોજના તૈયાર કરવા પર વિચારોની કોસ-શેરિંગ પર વર્કશોપનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

17 - તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે 4 થી 6 જુલાઈ, 2022 ના રોજ પંચાયતી દ્વારા LSDGs પર રાજ્ય કાર્ય યોજના અને રોડમેપ તૈયાર કરવા માટે 3 દિવસીય રાષ્ટ્રીય લેખન-શોપનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

18 - થીમ 6 પર થીમ 4 અને 5: પૂરતું પાણી અને સ્વચ્છ ગામ, પુણે, પંજાબ ખાતે અને થીમ 1 પર: ગરીબી મુક્ત અને ઉન્નત આજીવિકા પર થીમ 6 પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને LSDG પર 2 દિવસીય રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે: ચંદીગઢ, પંજાબ ખાતે સ્વયં પર્યાપ્ત માળખાગત સુવિધા સાથેનું ગામ. કેરળના એર્નાલુલમ ખાતે ગામનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

19 - MoPR એ રાજ્યોને SARDs/ETCs/PRTCs/SPRCs/DPRCs/BPRCs વચ્ચેનાં દરેક ડેકલ્ટરી સભ્યોને 5 GPs સોંપવા માટે પણ સલાહ આપી છે જેથી GPDPs દ્વારા સંકલ્પ તરીકે લેવાયેલી થીમ્સની પ્રાપ્તિ માટે પંચાયતોને હેન્ડ હોલ્ડિંગ/માર્ગદર્શક સહાય પૂરી પાડવામાં આવે

20 - GPDG માર્ગદર્શિકા આયોજન પ્રક્રિયામાં વિષયોના અભિગમના એકીકરણના લેન્સ દ્વારા સુધારવામાં આવી છે.

21 - ઇગ્રામસ્વરાજ પોર્ટલની વિશેષતાઓને LSDGની થીમ સાથે અનુરૂપ પ્રવૃત્તિઓને હાઇલાઇટ કરવા માટે સુધારવામાં આવી છે.

22 - GPDG ની તૈયારીમાં થીમના એકીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને પીપલ્સ પ્લાન ઝુંબેશ શરૂ કરવામાં આવી છે.

આગળ જતાં:-

1. દેશના વિવિધ ભાગોમાં થીમ આધારિત અભિગમ દ્વારા LSDG પર રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
2. LSDGs પર રાજ્ય કાર્ય યોજના અને રોડમેપ વિકસાવવામાં આવશે અને રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળામાં લોન્ચ કરવામાં આવશે.

पंचायतमां विषयवक्षी अलिगम द्वारा टकाउ विकास वक्ष्यांको (LSDGs) ना स्थानिकीकरण पर 2 दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा

थीम 6:- स्वयं पर्याप्त माणभागत सुविधा साथेनुं गाम 22 अने 23 ओगस्ट, 2022, यंदीगढ, पंजाब



Village with Self-Sufficient Infrastructure

आंभी:-

पंचायती राज मंत्रालय अे PRIsमां सस्टेनेबल डेवलपमेन्ट गोल्स (LSDGs) ना स्थानिकीकरणनी प्रक्रियामां संकवीत अे. आ माटे, 'समग्र सरकार अने समग्र समाज' अलिगममां विविध हितधारकोने अेक मंय पर अेकसाथे वाववाणी अमारो प्रयास रक्षी अे.

पंचायती राज मंत्रालये ग्रामीण विस्तारोमां पंचायती अने अन्य संबंधित हितधारकोने सशक्तिकरण द्वारा पायाना स्तरे सस्टेनेबल डेवलपमेन्ट गोल्स (LSDGs) ना स्थानिकीकरण माटे विषयवक्षी अलिगम अपनाव्यो अे. सस्टेनेबल डेवलपमेन्ट गोल्सना स्थानिकीकरण माटेनी थीम नीये मुजब अे.



थीम 1: गाममां जरीबी मुक्त अने उन्नत आञ्जविका

- थीम 2: स्वस्थ गाम
- थीम 3: बाल-मैत्रीपूर्ण गाम
- थीम 4: पाणी पूरतुं गाम
- थीम 5: स्वच्छ अने हरियाणुं गाम
- थीम 6: स्व-पर्याप्त ँन्डास्ट्रक्चर साथे गाम
- थीम 7: सामाजिक रीते सुरक्षित अने सामाजिक रीते न्यायी गाम
- थीम 8: सुशासन साथेनुं गाम
- थीम 9: महिला मैत्रीपूर्ण गाम

* पियाली रोय यौधरी

जरीबी, जाडेर आरोग्य, पोषण, शिक्षण, जाति, स्वच्छता, पीवानुं पाणी, आञ्जविका निर्माण वगैरे जेवा विविध विकासवक्षी पडकारोमां पंचायत मुख्य भूमिका लजवे अे जे SDGs साथे सुमेणमां अे. आधी, सुशासन माटे 9 थीम आधारित अलिगम अपनावीने SDG ना स्थानिकीकरणमां पंचायतीने मुख्य जेवाडीओ तरीके ओणजवामां आवे अे.

आ प्रारंभे, थीम 6 पर थीम आधारित अलिगमो द्वारा पंचायतीमां टकाउ विकास वक्ष्यांको (LSDGs) ना स्थानिकीकरण पर 2-दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा: - स्वयं पूरतुं ँन्डास्ट्रक्चर धरावतुं गाम 22 अने 23 ओगस्ट, 2022 दरमियान पंजाब भाते आयोजित करवामां आव्युं अे. राष्ट्रीय कार्यशाळामां तमाम राज्यो/ केन्द्रशासित प्रदेशोना प्रतिनिधियोअे भाग लीधो अे. समग्र देशमां पंचायतीना 1300 युंटायेवा प्रतिनिधियोअे रस्ताओ, पीवाना पाणी, स्वच्छता, स्ट्रीटवाईटस, शाळाओ, आरोग्य केन्द्रो, सामान्य सेवा केन्द्रो, स्थानिक बजारो, आंगणवाडी केन्द्र, पशुधन सहाय केन्द्र अने सामुदायिक केन्द्र जेवा क्षेत्रोमां आत्मनिर्भर ँन्डास्ट्रक्चर विकसाववा द्वारा मूणभूत सेवाओ प्रदान करवा माटे विविध श्रेष्ठ प्रथाओ अने नवीन मोडवनी संपर्क कर्यो अे.



वर्कशोपनी उद्देश्य: -

राज्यो/ केन्द्र शासित प्रदेशोअे क्षमता निर्माण अने ताबीमना संदर्भमां अनुकरणीय व्युहरयना, अलिगमो, संकवित क्रियाओ अने नवीन मोडव प्रदर्शित कर्यो अे; श्रेष्ठ प्रयासो; ग्राम पंचायत विकास योजना (GPDP) मां SDG नी थीमनुं निरीक्षण माणजुं, प्रोत्साहन अने प्रतिबिंब.

* सवाहकार, सीबी विभाग, पंचायती राज मंत्रालय

वर्कशोपन परिचयः -

वर्कशोपने ग्राम्य स्तरे वेन्स थीमेटिक अभियम द्वारा LSDGsनी प्रक्रियाने संस्थाकीय बनाववा माटे विविध मोडेवो पर पंचायतीना पीअर वर्निंग माटे अेक प्लेटफ़ॉर्म पुरु पाडवामां आव्युं हशे. वधुमां, ते स्थानिक शासनमां आंतरराष्ट्रीय संजठन अने विनिमय कार्यकमो द्वारा माहिती/वियारोना आदानप्रदाननी तक पूरी पाडशे.

श्री कपिल मोरेश्वर पाटील, माननीय राज्य मंत्री, पंचायती राज, श्री कुवदीप सिंह धावीवाव, माननीय ग्रामीण विकास अने पंचायत मंत्री अने पंजाब राज्यना डेप्युटी मंत्रीओ, सचिव, MoPR, सचिव, पीवाना पाष्ठी अने स्वच्छता विलाज , मुख्य सचिव, पंजाब, डायनामिक्स व कमिशनर, संयुक्त सचिव, MoPR अने अन्य वरिष्ठ अधिकारीओअे ग्रामजोने पायानी सेवाओ पहोयाडवा माटे विविध टेकनोलोजी अने नवीन मोडव अपनावीने संस्थाकीय विषयोना अभियम द्वारा पंचायतोमां टकाउ विकास वक्षयोना स्थानिकीकरणनी प्रक्रियाने उत्तजन आपवा पर नोधपात्र मंतव्यो साथे कार्यकमने आकर्षित कयो.



वर्कशोपमां, पंजाब राज्य द्वारा LSDGsमां केटवीक पडेव करवामां आवी हती जे महानुभावो द्वारा प्रक्रियानी जति जालवी राखवा माटे शरू करवामां आवी हती जेम के SDG नीत; राज्य ग्रामीण आञ्जविका मिशन वेबसाइट; प्राथम मोबाइल ऐप्लिकेशन; SDG ओशर अने ग्रामसला पुस्तिका.



पंजाबनी विविध ग्राम पंचायतोअे अपनावेवी व्युहरयना अने अभियमोना संदर्भमां तेमनी श्रेष्ठ पद्धतियो शेर करी छे; विविध डिसेदारोनी क्षमता निर्माष; आरोग्यना क्षेत्रमां मुखवतायुक्त सेवाओनी डिबिवरी सुनिश्चित करवा माटे स्व-पर्याप्त छन्डास्ट्रक्चरना निर्माषमां लंडीज/ योजनाओ अने मानव संसाधन साथे टेकनोलोजी अने मोडल्स अने कन्वर्जेंट मेपिंग; पीवानुं पाष्ठी; शिक्षा सामान्य सेवा केन्द्र; रस्ताओ जोडाष; स्थानिक बज्जरो, मनोरंजन केन्द्रो; ज़ुवन्नी सरणता माटे स्ट्रीट वाइट अने स्वच्छता. ग्राम पंचायतना यूंटायेवा प्रतिनिधियो द्वारा आत्मनिर्भर माणजाकीय सुविधाओना विविध पासाओ पर सारी प्रथाओने आवरी बेती टुंडी डिबो शेर करवामां आवी हती. ग्राम पंचायतना सरपंच/प्रमुअने ग्राम्य स्तरे नवीन मोडवनी नकव करवाना उद्देश्य साथे अन्य पंचायत प्रतिनिधियो साथे सारा केसोनी आप-वे करवानी तक मणी.



श्रेष्ठ प्रथाओ दशविव ग्राम पंचायतना नाम नीये दशविव छेः -

Sector	Gram Panchayat
Education	Sanghol
Health	Rurka Kalan, Jalandhar.
Water Supply & Sanitation	Sangrur.
ICDS/ AWC	S.B.S Nagar

विविध हस्तकवा पर प्रदर्शनना स्टोव; कुटीर उधोगो अने ग्रामीण साहसो स्व-सहाय जूथ (SHG), पंजाबना SRLM द्वारा मूकवामां आव्या हता. SHG सभ्योअे स्थानिक उधोग साहसिकताना कीशल्योने प्रोत्साहन आपवा माटे विविध फार्म अने बिन-पेती उत्पादनोनुं प्रदर्शन कयुं.

विविध राज्यों की ग्राम पंचायतों की प्रतिनिधियों ने नवीन मोडल अने व्यूहरचनाओं अने आत्मनिर्भर इन्फ्रास्ट्रक्चर साथे सुशासनने मजबूत करवा आधुनिक टेक्नोलॉजीना उपयोग पर ध्यान केन्द्रित करीने तेमना केस स्टडीज शेर कर्या. GP ना सरपंच द्वारा ग्रामीण विस्तारोमां SDG ने स्थानिकीकरण करवाणी मिडेनिज्म पर प्रकाश पाडती ट्रेकी फ़िल्मो/यवयित्रो बतवाववामां आवी हती.



पंजाबनी समृद्ध संस्कृति, परंपरागत वीडियो निरूपण करवा माटे सांस्कृतिक राष्ट्रिनु आयोजन करवामां आव्युं हतुं. आ घटनाअे जीतो द्वारा विविध वारसा अने सांस्कृतिक समृद्धि पर प्रकाश कर्या छे; नृत्य अने वीवियां

आगण वछ जवा हेतु: -

- ग्रामीण विस्तारोमां LSDGना संस्थाकीकरणमां ग्राम पंचायत द्वारा अपनाववामां आवेवी श्रेष्ठ पद्धतियोंनी आपवे माटेनु प्वेटडोर्म विषयवक्षी अभिजम द्वारा.
- ग्राम पंचायतना आत्मविश्वासना विकास द्वारा कुशलता अने ज्ञानमां परिवर्तन.
- श्रेष्ठ पद्धतियोंनी लंडार / आर्काइव.
- LSDGना वेन्स द्वारा ग्राम पंचायतनु क्षमता निर्माण.
- अेक डोरममां यूंटायेवा प्रतिनिधियोंनी मेणो अथवा संगम.
- हस्तकवा अने ग्रामीण कारीजरो द्वारा स्थानिक परंपराओं अने संस्कृतियोंनु यित्र.

सस्टेनेबल डेवलपमेंट माटे युनाईटेड नेशन्स अेजन्डा 2030नी अनुभूति गरीबी मुक्त ग्राम पंचायतो पर राष्ट्रीय कार्यशाळा

गरीबी-मुक्त ग्राम पंचायतो पर राष्ट्रीय वर्कशोप: डिस्सेदारो माटे अेक डीस-वर्निंग प्बेटडोर्म

* शुद्धसत्व प्बारिक अने प्रियंका दत्ता



सशक्त पंचायत सतत विकास

स्थानिक स्वराज्य विलाज (LSGD), अने डेरण सरकारनी स्थानिक वडीवटी संस्था (KILA), डेरण सरकारना सहयोगथी MoPR द्वारा आयोजित 'थीम - 1: गरीबी-मुक्त अने उन्नत आञ्जविका ग्राम पंचायतो' पर अेक राष्ट्रीय कार्यशाळा 14मी दूरमियान योजाई हती. - 16मी नवेम्बर 2022,

CIAL-कन्वेन्शन सेन्टर, कोयी, डेरण प्भाते. उद्देश्यो मोटे लाजे नीये दशविव मुद्दाओ पर लार मुँडे छे :



* थीम 1नी प्रयार अने डिमायत: डिंतधारको वय्ये गरीबी मुक्त अने उन्नत आञ्जविका ग्राम पंचायतो.

* पायाना स्तरे वेन्स थीमेटिक अलिगम द्वारा LSDGs नी प्रक्रियाने संस्थाकीय बनाववा माटे विविध मोडेवो पर PRA सभ्योना पीअर वर्निंग माटे प्बेटडोर्म पूरुं पाडवुं.

* स्थानिक शासनने मजबूत करवा माटे विविध डिस्सेदारोने माडिती, विचारो अने क्रियाओनी आप-वे करवा माटे प्रोत्साहित करवा.

* क्षमता-निर्माणा ताबीमना संदर्भमां मुख्य अने अनुकरणीय व्यूहरयनाओ, अलिगमो, संकलित क्रियाओ अने नवीन मोडेवोनुं प्रदर्शन; थीम-विशिष्ट मुद्दाओ अने चिंताओ पर श्रेष्ठ प्रयासो; मोनिटरिंग डेमवर्क, प्रोत्साहन अने GPDP मां SDG नी थीमसनुं प्रतिपिंब.

3-दिवसीय एवेंटमांथी, प्रथम बे दिवसमां पेनल यर्याना सत्रोनी समावेश थाय छे. उदघाटन सत्र सडित कुल सात सत्रोनी रयना ग्रामीण विस्तारोमां गरीबी नाबूदीना मुख्य पासाओने संबोधवा माटे करवामां आवी हती. दरेक पेनलमां संबंधित मंत्रावयो अने विलागना सयिवोनी अध्यक्षतामां पेनलिस्ट तरीके श्रेष्ठ कामगरी करनारा GP, कार्यकारीओ अने स्व-सहाय ग्रूथ (SHGs) सभ्यो, सरकारी अधिकारीओ, डोमेन निष्प्रातो, NGO, UN अेजन्सीओ, शैक्षणिक संस्थाओ अने नाष्ठाकीय संस्थाओना ER अने EWRनी समावेश थाय छे. सत्रनी विगतो नीये मुजब छे:



- * 1 वरिष्ठ सवाहकार (L.S.D.G.) C.B. विलाज, पंचायती राज मंत्रावय
- * 2 कन्सल्टन्ट (L.S.D.G.) C.B. विलाज, पंचायती राज मंत्रावय

સત્રની વિજતો નીચે મુજબ છે:

ઉદ્ઘાટન સત્ર.

- હાંસિયાને સંબોધિત કરવું - સમાવેશ અને બહુ-પરિમાણીય ગરીબી.

આવક વૃદ્ધિ અને સામુદાયિક વિકાસ માટે સ્વસહાય જૂથોની સંભવિતતાને સમજવી.

આજીવિકા - આવકની ગરીબીને સંબોધવામાં પંચાયતોની ભૂમિકા.

પંચાયતો દ્વારા સામાજિક, આર્થિક અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ માટે સુરક્ષા જાળવવી.

કેરળ રાજ્યમાંથી ગરીબી-મુક્ત અને ઉત્તમ આજીવિકા GP પર શ્રેષ્ઠ પ્રેક્ટિસ.

-આગળ.

અગાઉના અનુભવો પરથી શીખીને એવું જોવામાં આવ્યું છે કે ટૂંકા ગાળામાં વધુને વધુ પ્રેક્ષકો સુધી માહિતીનો પ્રસાર કરવા માટે આવી વર્કશોપનું આયોજન કરવા માટે સંચાર સાધનની વધુ અરસપરસ, અસરકારક અને આકર્ષક પદ્ધતિ જરૂરી છે. જેના માટે, સામાન્ય પાવરપોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશનને બદલે, દરેક સ્ટેકહોલ્ડર તરફથી ક્વાયન્ટની જરૂરિયાતને પૂરી કરતી થીમના ચોક્કસ મુદ્દાઓ પર 2-3-મિનિટની વિડિયો દસ્તાવેજી પ્રસ્તુતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. આ પછી હિતધારકો અને પેનલના સભ્યો વચ્ચે એક પ્રશ્ન-જવાબ સત્ર થાય છે જે કોસ-સાંસ્કૃતિક શિક્ષણ વાતાવરણની સાંકળને ઉત્તેજિત કરે છે. આ બદલામાં PRA હિસ્સેદારોમાં નેતૃત્વ ક્ષમતામાં વધારો કરે છે અને તેમને તેમના પ્રથમ હાથનો અનુભવ શેર કરવા પ્રેરિત કરે છે.



રાષ્ટ્રીય વર્કશોપનો ત્રીજો દિવસ સમસ્ત કેરળ જિલ્લામાં ગરીબી મુક્ત અને ઉત્તમ આજીવિકા થીમ હેઠળ રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાંથી ERs, EWRs કાર્યકર્તાઓ અને PRA અધિકારીઓ અને SHG સભ્યોની ફિલ્ડ/એક્સપોઝર મુલાકાતો માટે 42 શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરનારા GPs માટે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાના બે દિવસ દરમિયાન અન્ય રાજ્યોના જૂથો સાથે કેરળ રાજ્યમાં કુડમ્બશ્રી પહેલ હેઠળ SHG જૂથો દ્વારા કુલ 50 પ્રદર્શન સ્ટોલ ઊભા કરવામાં આવ્યા હતા. આ સ્ટોલ્સ SHG દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોનું પ્રદર્શન કરે છે જેમાં કાચો માલ, ખાદ્ય ઉત્પાદનો, ઘર સજાવટ, મસાલા, કપડાં, ઝવેરાત, પ્રવાસન, કલાકૃતિઓ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

:લક્ષ્યાંકિત હિસ્સેદારો: -

વર્કશોપનો ઉદ્દેશ્ય છેલ્લી માઈલ સુધી LSDGs થીમ આધારિત અભિગમની માહિતી અને જ્ઞાનનો પ્રસાર કરવાનો છે. તેથી, વર્કશોપના પ્રાથમિક હિતધારકો ER, GP સેક્ટરીઓ અને SHG સભ્યો છે. ગૌણ હિસ્સેદારો સરકારી અધિકારીઓ, ડોમેન નિષ્ણાતો, NGO, INGOs, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને નાણાકીય સંસ્થાઓ છે. તૃતીય હિસ્સેદાર રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક મીડિયા છે. તેથી, PRA દ્વારા ગ્રામીણ વિકાસ માટે 'સંપૂર્ણ ઇકોલોજી' અભિગમ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

અવલોકનો: મુદ્દાઓની ઓળખ અને સંબોધન

આ વર્કશોપ દેશભરમાં વિવિધ GPs અને પરંપરાગત સ્થાનિક સંસ્થાઓ (TLBs) દ્વારા તેમના સંબંધિત વિસ્તારોમાં બહુ-પરિમાણીય ગરીબીને નાબૂદ કરવા માટે અપનાવવામાં આવેલી શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓને શેર કરવા માટેના પ્લેટફોર્મ તરીકે સેવા આપી હતી. તેણે કેરળના GPs દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પહેલને શીખવા અને તેની નકલ કરવા માટે ક્ષેત્રની મુલાકાતો દ્વારા ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓની ક્ષમતામાં પણ વધારો કર્યો. તેથી વર્કશોપના મુખ્ય અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

હાંસિયામાં સંબોધન:

સીમાંત સમુદાયો માટે પોસાય તેવા આવાસ માટે સ્થાનિક તે ઉપલબ્ધ ઓછી કિંમતની સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવો.

જી ડિજિટલ સાક્ષરતા સંવેદનશીલ જૂથો દ્વારા ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ દ્વારા વિવિધ સેવાઓની સુવલતા સુનિશ્ચિત કરે છે.

જી કલ્યાણ કાર્યક્રમોને મદદ કરવા માટે જનરેશન OSR.

મૂળભૂત આરોગ્ય સંભાળ અને શિક્ષણની એક્સેસ:

-હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલા અને નબળા સમુદાયો, ખાસ કરીને વૃદ્ધ, વસ્તી માટે ઉપશામક સંભાળની જોગવાઈ.

-સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓની આરોગ્ય સંભાળ માટે જીવન ચક્રની અભિગમ અપનાવવો.

-આરોગ્ય સુવિધાઓ અને પ્રાથમિક શિક્ષણની સુવલતા અને તેની નિયમિત દેખરેખ સુનિશ્ચિત કરીને બહુપરિમાણીય ગરીબીને દૂર કરવા માટે એક સંસર્ગિત યોજનાકીય અભિગમ અપનાવવો.

રોજગાર સર્જન અને આવકમાં વધારો:

-સૌર ઉર્જા ઉત્પાદન દ્વારા આવકમાં વધારો.

-ખેતી અને બિનખેતી ઉત્પાદકતા અને માર્કેટિંગમાં સુધારો કરવા માટે માળખાકીય સુવિધાઓ અને મશીનરીનું નિર્માણ કરીને ખેડૂતોની આવકમાં વધારો.

- આજીવિકા પ્રમોશન માટે હસ્તકલા અને હેન્ડલૂમ અને પરંપરાગત કારીગરોમાં SHGની સંડોવણી.

જી SHG સભ્યો દ્વારા ફૂડ પ્રોસેસિંગ, સ્ટોરેજ અને ઉત્પાદનોનું માર્કેટિંગ.

સામાજિક-આર્થિક અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ:

• જાગૃતિ વધારવી, લાભાર્થીઓની ઓળખ કરવી અને રાષ્ટ્રીય સામાજિક સહાય કાર્યક્રમ (NSAP) યોજનાઓના અમલીકરણ પર દેખરેખ રાખવી.

- 2 टकाઉ आञ्चविका उत्पन्न करवी, ब्हार-स्थणांतर अटकावजुं, नबणा समुदायोनुं आर्थिक रक्षण अने मनरेजा द्वारा पर्यावरणीय संरक्षण.
- 3 डिजास्टर मेनेजमेन्ट प्लाननी तैयारीमां सक्रिय लोकनी बागीदारी अने ज़ुपीडीपीमां तेना अेकीकरण.
- 4 विवेज पोवर्टी रिडक्शन प्लान (VPRP) नी तैयारी अने GDPDP साथे तेनुं अेकीकरण.
- 5 IIT अने NABARD नी शैक्षणिक अने नाष्ठाकीय संस्थाओ साथे PRA ज़ोडाखो तकनीकी अने तकनीकी सहाय अने आवकना संलेवित खोतोने टेप करवा माटे नाष्ठाकीय सहाय माटे.
- 86 आञ्चविकानी टकाઉ तकौ माटे मृत्यु पामती छकोसिस्टमने सुधारवामां NGO, नाजरिकी अने सरकार द्वारा संकवित पजवां



सुनिश्चित करनी था।
छिछित परिष्कामो:

वर्कशोपनी मुख्य उद्देश्य युअेन अेजन्डा 2030ने हांसव करवा माटे छेल्वा माछव सुधी थीम्सनी वधु ज़ागृति अने प्रसार सुनिश्चित करवानो छतो. तेना आधार, वर्कशोपना छेतुपूछ परिष्कामो नीये मुञ्जब अपेक्षित छे:

- i. विषयोनुं GDPDP तैयार करवा माटे ERs भास करीने EWRs अने SHG सभ्योमां निर्णय लेवानी शक्ति द्वारा नेतृत्व वृद्धि.
- ii. स्थानिक विस्तारना विकास माटे येन्ज-मेकरनी पूव बनाववो.
- iii. योजनाकीय कन्वर्जन्ट अलिगम अने सामुदायिक संडोवखी द्वारा OSR जनरेशन, रोजगार निर्माण अने उद्योगसाहसिकता विकास माटे PRA-SHG कन्वर्जन्स.
- iv. LSDG वोगीने लोकप्रिय बनावीने विषयवस्तुना अलिगम पर ज़नतामां ज़ागृति पेछा करवी.

ઈ-ગવર્નન્સ માટેના રાષ્ટ્રીય પુરસ્કારો હેઠળ પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના ઈ-ગ્રામ સ્વરાજ અને ઓડિટ ઓનલાઈનને ગોલ્ડ એવોર્ડ મળ્યો



પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના ઈ-પંચાયત મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ (ઈ-ગ્રામસ્વરાજ અને ઓડિટ ઓનલાઈન) એ ઈ-ગવર્નન્સ માટેના રાષ્ટ્રીય પુરસ્કારોની "એક્સલેન્સ ઇન ગવર્નમેન્ટ પ્રોસેસ રિ-એન્જિનિયરિંગ ફોર ડિજિટલ ટ્રાન્સફોર્મેશન" શ્રેણી હેઠળ ગોલ્ડ એવોર્ડ જીત્યો છે.

આ એવોર્ડ ટીમ ઈ-ગવર્નન્સ દ્વારા કરવામાં આવેલ અને ટીમ NIC-MoPR દ્વારા સમર્થિત ઉત્કૃષ્ટ અને અનુકરણીય કાર્યની માન્યતા છે.

પ્રતિષ્ઠિત રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર 26મી નવેમ્બર 2022ના રોજ જમ્મુ ખાતે ઈ-ગવર્નન્સ પરની 25મી રાષ્ટ્રીય પરિષદ દરમિયાન કેન્દ્રીય રાજ્યમંત્રી ડૉ. જીતેન્દ્ર સિંહ દ્વારા MoPRના સંયુક્ત સચિવ શ્રી આલોક પ્રેમ નાગરને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

વિવિધ હિસ્સેદારો, ખાસ કરીને પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ કે જેમણે ઈ-પંચાયત અરજીઓને ખૂબ જ ઝડપથી અપનાવી છે, તેમણે પંચાયતી રાજ સિસ્ટમને મજબૂત કરીને અને તેને અસરકારક, પારદર્શક અને કાર્યક્ષમ બનાવીને ઈ-પંચાયત મિશન મોડ પ્રોજેક્ટને સફળ બનાવવામાં મદદ કરી છે.



ડૉ. બાલનને મહાત્મા ગાંધી આંતરરાષ્ટ્રીય પુરસ્કારથી સન્માનિત કરાયા

પંચાયતી રાજ મંત્રાલય



ગાંધી ડેવલપમેન્ટ ટ્રસ્ટ, ડરબન, દક્ષિણ આફ્રિકાના અધ્યક્ષ ઇલા ગાંધીએ દક્ષિણ આફ્રિકાના ડરબનમાં ફોનિક્સ સેટલમેન્ટ ખાતે શાંતિ અને સમાધાન માટે મહાત્મા ગાંધી આંતરરાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (2020) થી ડૉ. પી.પી. બાલનને સન્માનિત કર્યા

પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના સલાહકાર ડૉ. પી.પી. બાલને શાંતિ અને સમાધાન માટે મહાત્મા ગાંધી આંતરરાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (2020) જીત્યો છે. આ એવોર્ડ ગાંધી ડેવલપમેન્ટ ટ્રસ્ટ, ડરબન દ્વારા રચવામાં આવ્યો છે અને ટ્રસ્ટના ચેરપર્સન ઇલા ગાંધી દ્વારા 2 ઓક્ટોબર, 2022ના રોજ દક્ષિણ આફ્રિકાના ડરબનમાં ફોનિક્સ સેટલમેન્ટ ખાતે આયોજિત કાર્યક્રમમાં ડૉ. પી.પી. બાલનને અર્પણ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમને આપવામાં આવેલ પ્રશસ્તિપત્ર વાંચે છે, "શાંતિ, માનવાધિકાર અને ન્યાયના પ્રચારમાં તેમના ઉત્કૃષ્ટ કાર્યની માન્યતામાં, સ્થાનિક સરકારમાં ભાગ લેવા માટે ગામડાઓના સમુદાયોની ક્ષમતા નિર્માણ અને સશક્તિકરણ પ્રત્યે ઉચ્ચતમ પ્રમાણિકતા, માનવતા અને કરુણા સાથે કરવામાં આવી હતી. સંરચના ત્યાંથી તેઓને સ્થાનિક સ્તરે પ્રમાણિકતા અને ખંત સાથે સરકારી સેવાઓ પહોંચાડવામાં અને તમામ હાંસિયામાં રહેવા જુથોની સમાવેશને સુનિશ્ચિત કરવામાં રચનાત્મક ભૂમિકા ભજવવા સક્ષમ બનાવે છે".

અગ્રાઉ આ એવોર્ડ રાષ્ટ્રીય નેતાઓ જેમ કે નેલ્સન મંડેલા, દલાઈ લામા, કેનેથ કૉડા વગેરેને આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ આ વખતે આયોજકોએ એવી છાપ હેઠળ પંચાયત સાથે કામ કરતી વ્યક્તિની પસંદગી કરી કે વાસ્તવિક શાંતિ સ્થાનિક સમુદાયમાંથી શરૂ થાય છે, વિકાસ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા સમુદાય સ્તરે લેવામાં આવેલી પહેલ શાંતિપૂર્ણ સહઅસ્તિત્વ માટે સારા પરિણામો લાવી શકે છે, સમિતિએ

મૂલ્યાંકન કર્યું હતું. આ સંદર્ભમાં ડૉ. બાલનના યોગદાનને એવોર્ડ માટે ગણવામાં આવ્યો હતો. ડૉ. બાલને 11 વર્ષના સમયગાળા માટે KILA ના નિયામક તરીકે સેવા આપી હતી અને છપ્પરપ્પદાવુ ગ્રામ પંચાયત પ્રમુખ (1995-2000) તરીકે 5 વર્ષ પૂર્ણ કાર્યકાળ પણ સેવા આપી હતી. પંચાયત પ્રમુખ તરીકે તેમણે પંચાયતમાં નવીન કાર્યક્રમો રજૂ કર્યા - માઇક્રો હાઇડ્રલ પ્રોજેક્ટ, કુલ આવાસ યોજના, જળ સંરક્ષણ કાર્યક્રમો અને મુકદ્દમા મુક્ત પંચાયતી તેમાંના થોડા છે. લોકભાગીદારીથી પંચાયતમાં અનેક પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવી હતી. પીપલ્સ બ્રિજ, પીપલ્સ બસ ટર્મિનલ, વિદ્યાર્થીઓનું રમતનું મેદાન તેમાંના કેટલાક છે.

(ક) પીપલ્સ બ્રિજ:-

લોકસેતુની વાર્તા પંચાયતની વિકાસ પ્રવૃત્તિઓમાં લોકોની ભાગીદારી વિશે ઘણું બધું કહે છે. ત્યાં એક નદી વહે છે જે પંચાયતને બે ભાગમાં વહેંચે છે. લોકો બીજી બાજુ કોસ કરવા માટે ફેરી સર્વિસ પર આધાર રાખે છે. વાહનવ્યવહાર માટે માત્ર નાની નાવડી હોવાથી ગ્રામજનો માટે તે મુશ્કેલ સમય હતો. નદી 150 મીટર પહોળી અને બે થી ત્રણ મીટરની ઊંડાઈની હતી. વાંબા સમયથી લોકોની ફરિયાદોનું નિરાકરણ થઈ શક્યું નથી. દબાણ વધવાને કારણે, પંચાયત દ્વારા ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં રાજ્ય સરકારને કોક્રીટ પુલ બનાવવાની માંગણી કરવામાં આવી હતી.

ખર્ચ પાંચ કરોડથી વધુ હોવાના કારણે પંચાયતો આ અંગે કંઈ કરી શકી નથી. નાણાકીય સમસ્યાઓના કારણે રાજ્ય સરકારે પણ કોઈ ફંડ ફાળવ્યું ન હતું. ગ્રામ સભામાં આ મુદ્દાની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી જ્યાં સભામાં હાજર રહેવા વડીલોએ સ્થાનિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને વાકડાના પુલ બનાવવાનો વિચાર આગળ ધપાવ્યો હતો. વાલાથી સમિતિઓની રચના કરવામાં આવી હતી અને કામ 1 નવેમ્બર, 1996 ના રોજ શરૂ થયું હતું જે દિવસે કેરળ રાજ્યની રચના થઈ હતી. પ્રવૃત્તિઓ ઝુંબેશ મોડમાં શરૂ થઈ. લોકો દૂર-દૂરથી નાણિયેરના ઝાડના સ્ટમ્પ એકઠા કરે છે જે પુલના થાંભલા તરીકે કામ કરતા હતા. સ્થાનિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને નદીની નીચે નાણિયેરનું થડ અટવાઈ ગયું હતું જે બાદ ફૂટપાથ બનાવવામાં આવી હતી. બ્રિજના નિર્માણ માટે સેંકડો સ્વયંસેવકોએ હાથ જોડી સ્વેચ્છાએ એક પૈસો પણ ખર્ચ કર્યો ન હતો. પંચાયત દ્વારા રાત-દિવસ લોકોએ મહેનત કરી અને 15 નવેમ્બર 1996ના રોજ ઉત્સવના માહોલમાં પુલને ગ્રામજનો માટે ખુલ્લો મુકવામાં આવ્યો. આ પુલ આકર્ષણનું કેન્દ્ર બન્યો હતો. તે કેરળમાં IX યોજના માટે પીપલ્સ ઝુંબેશના ઉત્પાદન તરીકે પ્રકાશિત થયું હતું. તે લોકોની ભાગીદારીનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ બન્યું. દૂર-દૂરથી લોકો બ્રિજની ટેકનોલોજી અને સમુદાયની સંડોવણી જાણવા માટે મુલાકાત લેતા હતા. વિદેશથી આવેલા મુલાકાતીઓ પણ તેને જોઈને પ્રભાવિત થયા હતા. અમેરિકાના 'Z' મેગેઝિને 'પાવર ટુ ધ મલયાલી પીપલ' કેશન હેઠળ પુલની કવર સ્ટોરી પ્રકાશિત કરી. લોકોનો પુલ કેટલાક મહત્વપૂર્ણ સંદેશ મોકલે છે:

જો લોકભાગીદારી હોય તો ખર્ચને ઘણે અંશે ઘટાડી શકાય છે.

આ પુલ નો કોસ્ટ એકિટવિટીનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ છે.

કાર્ય પૂર્ણ થવામાં સંપૂર્ણતા.

સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ.

પ્રજાની માલિકી.

સ્થાનિક ટેકનોલોજી અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ.

ગ્રામ સભાની માંગ એક મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં પૂર્ણ થઈ

(B) મુકદ્દમા મુક્ત પંચાયતો :-

જો પંચાયત પાસે ન્યાયિક સત્તાઓ ન હોય તો પણ વિવાદના નિરાકરણ માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી જેમાં હાઈકોર્ટમાં પણ પેન્ડિંગ રહેલા ઘણા કેસો પાછા લાવવામાં આવ્યા હતા અને સમાધાન દ્વારા સુખદ સમાધાન કરવામાં આવ્યા હતા. પંચાયતે પર્યાવરણીય સંરક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું અને છપ્પરપાવેડુ પ્રથમ પંચાયત બની જેણે જેવ વિવિધતા રજિસ્ટર તૈયાર કર્યું.

(C) માઇક્રો હાઇડલ પ્રોજેક્ટ :-

પંચાયતે માઇક્રો હાઇડલ પ્રોજેક્ટ સ્થાપીને વીજળી ઉત્પન્ન કરી અને 25 ઘરોને વીજળી પૂરી પાડી. આ હાલના કાયદાની વિરુદ્ધ હતું, પરંતુ જે રીતે પંચાયતે તે કર્યું છે, તે સરકારની ફરજ બની છે કે તે લોકોનો પ્રોજેક્ટ હોવાથી તેને મંજૂરી આપવી. સરકારે બાદમાં પંચાયતોની તરફેણમાં અધિનિયમમાં સુધારો કર્યો અને તેમને શરતો સાથે વીજળી ઉત્પન્ન કરવાની મંજૂરી આપી. આ ઘટના દર્શાવે છે કે પંચાયતો, સ્થાનિક સરકારો તરીકે, તેઓ જે પણ વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ કરવા માગે છે તેમાં તેમનો હાથ મૂકી શકે છે. કેરળ સરકારે 1997 માં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેની સિદ્ધિઓ માટે માન્યતા રૂપે પંચાયતને સ્વરાજ ટ્રોફી આપી હતી.

ડૉ. બાલને કેરળ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ લોકલ એડમિનિસ્ટ્રેશન (2002-2007 અને 2011-2017)ના ડિરેક્ટર તરીકે પણ સેવા આપી હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન ગ્રામસભાના સભ્યોથી માંડીને સાંસદો અને ધારાસભ્યોના સ્તર સુધીના વિશાળ તાલીમ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. પંચાયતો રાજ અંગે રાજકીય પક્ષોના નેતાઓને આપવામાં આવેલી તાલીમ નોંધપાત્ર છે. અલગ-અલગ રાજકીય પક્ષોના નેતાઓ ખલે ખલા મિલાવીને બેસીને સ્થાનિક વિકાસની ચર્ચા કરે છે એ વિસ્વ દ્રશ્ય છે. સંદેશ સ્પષ્ટ છે: પંચાયતો રાજના સમગ્ર સ્પેક્ટ્રમમાં કોઈને છોડી શકાય નહીં. KILA એ વિકેન્દ્રીકરણ પર રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમો પણ શરૂ કર્યા હતા જ્યાં દક્ષિણ અને પૂર્વ એશિયા અને આફ્રિકન દેશોના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ અને અધિકારીઓએ ભાગ લીધો હતો.

મીડિયાએ વિકેન્દ્રીકરણની તરફેણમાં સક્રિય સમર્થન આપવાનું હોવાથી તેઓ પણ સંવેદનશીલ હતા. રાજ્યોની ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓને પંચાયતો રાજ પર અભિમુખતા આપવામાં આવી હતી કારણ કે તેઓ પંચાયત ચૂંટણી માટે મતદાનની ઉંમરે છે. 2 મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં લગભગ 34,00,000 ગ્રામસભા સભ્યોને સંવેદનશીલ બનાવવામાં આવ્યા હતા. સર્ટિફિકેટ કોર્સ પ્રોગ્રામનું આયોજન, ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ માટે તેમને માસ્ટર ટ્રેનર બનાવવા એ બીજી પહેલ છે. ક્ષમતા નિર્માણમાં કોઈને પાછળ છોડ્યું ન હતું. ડૉ. બાલને નેપાળ અને શ્રીલંકા સરકારના સલાહકાર તરીકે પણ સેવા આપી હતી. શ્રીલંકાના પૂર્વીય પ્રાંતની પ્રદેસિયા સભાઓએ ભારતમાં પંચાયતો દ્વારા તૈયાર કરાયેલ યોજનાના સમાન મોડેલમાં GDPDP તૈયાર કર્યું છે. ઉપરોક્ત તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેતા, પુરસ્કાર નિષ્ણાયિક સમિતિએ સર્વસંમતિ પર પહોંચી કે 2020 વર્ષનો ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર સ્થાનિક સ્તરે કામ કરનાર વ્યક્તિને જ મળવો જોઈએ. તેઓએ એક સર્ચ કમિટીની રચના કરી અને કમિટીએ તેની 6 મહિનાની તપાસ અને મૂલ્યાંકન પછી સર્વસંમતિથી વ્યક્તિ એટલે કે ડૉ. પી.પી. બાલને હાલમાં પંચાયતો રાજ મંત્રાલય, નવી દિલ્હીમાં વરિષ્ઠ સલાહકાર તરીકે કામ કરી રહ્યા છે. શ્રી સુનિલ કુમાર, પંચાયતો રાજ મંત્રાલયના સચિવ ડૉ. બાલનેને આપવામાં આવેલા સત્કાર સમારંભમાં જણાવ્યું હતું કે આ પુરસ્કાર માત્ર એક વ્યક્તિ માટેનો પુરસ્કાર નથી પણ પંચાયતો રાજ મંત્રાલયનો પણ એક પુરસ્કાર છે.



पंचायती राज मंत्रालयमां सन्मान:

पंचायती राज मंत्रालये 21मी ओक्टोबर 2022ना रोज 'शांति अने समाधान माटे महात्मा गांधी आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त करवा बद्दल डॉ. पी.पी. बालननुं सन्मान करवा माटे अेड सन्मान समारोहनुं आयोजन कर्युं हुतुं. श्री सुनिल कुमार, पंचायती राज मंत्रालयना सचिव अने मंत्रालयना अन्य वरिष्ठ अधिकारीओअे भारतमां पंचायती राज प्रज्ञावीने मजबूत करवा अने तेना द्वारा समुदायमां शांति अने सीडार्दना कारखाने प्रोत्साहन आपवा माटे तेमना योजदानणी मान्यतामां आ पुरस्कार अेनायत करवा बद्दल डॉ. बालनने अभिनंदन पाठव्या हुता.

રાજ્યમંત્રી, પંચાયતી રાજ શ્રી પાટીલે પ્રોજેક્ટ સંચાલિત બ્લોક પંચાયત વિકાસ યોજના અને જિલ્લા પંચાયત વિકાસ યોજના પર રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાનું ઉદ્ઘાટન કર્યું



PIB દિલ્હી દ્વારા 05 જાન્યુઆરી 2023 8:53PM પર પોસ્ટ કરવામાં આવ્યું
પંચાયતી રાજ મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા નવી દિલ્હીમાં 5 થી 6 જાન્યુઆરી, 2023 દરમિયાન પ્રોજેક્ટ સંચાલિત બ્લોક પંચાયત વિકાસ યોજના (BPDP) અને જિલ્લા પંચાયત વિકાસ યોજના (DPDP) પર બે દિવસીય રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના સચિવ શ્રી સુનીલ કુમાર, MoPRના ભૂતપૂર્વ સચિવ ડો. એસ.એમ. વિજયાનંદ, ડો. બાલા પ્રસાદ, ભૂતપૂર્વ વિશેષ સચિવની હાજરીમાં પંચાયતી રાજના કેન્દ્રીય રાજ્ય મંત્રી શ્રી કપિલ મોરેશ્વર પાટીલ દ્વારા વર્કશોપનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. MoPR અને શ્રી આલોક પ્રેમ નાગર, સંયુક્ત સચિવ, પંચાયત રાજ મંત્રાલય. બે દિવસીય વર્કશોપમાં દેશભરમાંથી જિલ્લા પંચાયતો અને બ્લોક પંચાયતોના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ અને કાર્યકર્તાઓ અને વિવિધ મંત્રાલયો/વિભાગો અને વિવિધ સંસ્થાઓ/સંસ્થાઓ જેમ કે નાબાર્ડ, ઇરમા, યુનિસેફ વગેરેના પ્રતિનિધિઓ સહિત 650 થી વધુ પ્રતિનિધિઓએ હાજરી આપી હતી.

શ્રી કપિલ મોરેશ્વર પાટીલે બે દિવસીય રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાને સંબોધિત કરતી વખતે સહભાગીઓને શુભેચ્છાઓ પાઠવી અને કહ્યું કે રાષ્ટ્રીય કાર્યશાળાનું આયોજન યોગ્ય સમયે કરવામાં આવી રહ્યું છે - નવા વર્ષની વહેલી સવારે - ગ્રામીણ વિસ્તારોના સર્વાંગી વિકાસ માટે આયોજન પ્રક્રિયા સબકા સાથ-સબકા વિકાસ, સબકા વિશ્વાસ-સબકા પ્રયાસની ભાવના સાથે દરેકને સાથે લઈ જઈએ છીએ.

જિલ્લા, બ્લોક અને ગ્રામ પંચાયત સ્તરે કામ કરીને રાષ્ટ્ર નિર્માણ અને વિકાસમાં યોગદાન આપવાનો આપણો સામૂહિક સંકલ્પ હોવો જોઈએ.

શ્રી કપિલ મોરેશ્વર પાટીલે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ દ્વારા ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સને સ્થાનિકીકરણ અને સાકાર કરવા માટે તમામ હિતધારકો દ્વારા સંકલિત પ્રયાસો કરવા હાકલ કરી હતી. ત્રિ-સ્તરીય પંચાયતોએ તમામ પાયાની સુવિધાઓ ઉભી કરીને અને શહેરી-ગ્રામીણ વિભાજનને દૂર કરવા માટે શહેરી શહેરોમાં ઉપલબ્ધ તમામ સુવિધાઓ / તકો પૂરી પાડીને ગામડાઓ અને ગ્રામીણ વિસ્તારોના વિકાસને સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવી જોઈએ.

પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના સચિવ શ્રી સુનીલ કુમારની અધ્યક્ષતામાં પ્રોજેક્ટ સંચાલિત BPDP અને DPDP પર ટેકનિકલ સત્ર યોજાયું હતું. તેમણે રેખાંકિત કર્યું હતું કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવતા સંસાધનોમાં સતત સુધારો થઈ રહ્યો છે અને પંદરમા નાણાં પંચની ભલામણો અનુસાર ગ્રામીણ સ્થાનિક સંસ્થાઓ માટેની અનુદાનમાં બ્લોક અને જિલ્લા પંચાયતોનો સમાવેશ થાય છે. પંચાયત રાજ મંત્રાલયના સંયુક્ત સચિવ શ્રી આલોક પ્રેમ નાગર દ્વારા BPDP અને DPDPના વિશ્લેષણ પર પ્રસ્તુતિ કરવામાં આવી હતી.

पंचायती राज मंत्रालय 'ग्रामीण समुदायोने सशक्तिकरण' विषय पर બે દિવસીય સ્માર્ટ વિલેજ પંચાયત કોન્ફરન્સનું આયોજન કરે છે; લખનૌમાં કોઈને પાછળ છોડતા નથી

પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓએ વધુ પારદર્શિતા, જવાબદારી અને જવાબદારી તરફ દોરી રહેવા તકનીકી વિકાસને અનુકૂલિત કરવામાં લાંબો રસ્તો કાઢ્યો છે: - શ્રી ગિરિરાજ સિંહ



સરકારના ત્રીજા સ્તર એટલે કે પંચાયતોમાં, ટેકનોલોજીના માધ્યમથી 'લઘુત્તમ સરકાર, મહત્તમ શાસન' વિઝનને ટેકો આપવા માટે, પંચાયતી રાજ મંત્રાલયે 'ગ્રામીણ સમુદાયોનું સશક્તિકરણ, કોઈને પાછળ ન છોડવું' વિષય પર 15-16 સપ્ટેમ્બર 2022 દરમિયાન ઉત્તર પ્રદેશના લખનૌમાં બે દિવસીય સ્માર્ટ વિલેજ પંચાયત કોન્ફરન્સનું આયોજન કર્યું છે.

રાષ્ટ્રીય સ્તરની પરિષદના ઉદ્ઘાટન સત્રનું નેતૃત્વ આજે કેન્દ્રીય ગ્રામીણ વિકાસ અને પંચાયતી રાજ મંત્રી શ્રી ગિરિરાજ રાજ સિંહ, ઉત્તર પ્રદેશના મુખ્યમંત્રી શ્રી યોગી આદિત્યનાથ અને પંચાયતી રાજ રાજ્ય મંત્રી શ્રી કપિલ મોરેશ્વર પાટીલ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

તેમના ઉદ્ઘાટન સંબોધનમાં શ્રી ગિરિરાજ સિંહે જણાવ્યું હતું કે પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓ (PRAs) એ ટેકનોલોજીકલ એડવાન્સિસને અનુકૂલિત કરવામાં ઘણી લાંબી મજલ કાપી છે. 'સ્માર્ટ વિલેજ'નું વર્ણન કરતી વખતે, તેમણે ઉલ્લેખ કર્યો કે તેમાં એવી સિસ્ટમ્સ અને પ્રક્રિયાઓ સામેલ છે જે ટેકનોલોજી દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે જે વધુ પારદર્શિતા, જવાબદારી અને જવાબદારી તરફ દોરી જાય છે. શ્રી સિંહે પ્રવર્તમાન તકનીકોની કલ્પના અને અમલીકરણમાં કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો અને ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓની ભૂમિકા પર ભાર મૂક્યો. આ પ્રસંગે બોલતા, શ્રી યોગી આદિત્યનાથે 5 ટ્રિલિયન ડોલરની અર્થવ્યવસ્થા બંનવાની ભારતની આકાંક્ષાને આગળ વધારવામાં ઉત્તર પ્રદેશમાં પીઆરઆઈના યોગદાન પર ભાર મૂક્યો હતો. શ્રી આદિત્યનાથે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે સ્માર્ટ વિલેજનું નિર્માણ આત્મનિર્ભર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, જવાબદાર નાગરિકો અને વર્તણૂકમાં ફેરફાર સાથે સીધું સંકળાયેલું છે. તેમણે વિવિધ સરકારી અને બિન-સરકારી નાગરિક કેન્દ્રિત સેવાઓની જોગવાઈ માટે હાઈ-સ્પીડ ઇન્ટરનેટની ઉપલબ્ધતા પર ભાર મૂક્યો હતો.

આ પ્રસંગે સંબોધન કરતાં શ્રી કપિલ મોરેશ્વર પાટીલે ICT, ઇન્ટરનેટ, GIS અને રિમોટ સેન્સિંગનો લાભ લઈને પાયાના સ્તરે સામાજિક, આર્થિક અને પર્યાવરણીય કલ્યાણની લાંબી આયુષ્ય વિશે વાત કરી. તેમણે ડિજિટલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, વધતી જતી વસ્તી અને અનિવાર્ય ઝડપી શહેરીકરણ સાથે અનુકૂલન કરતી વખતે પંચાયતોએ સામનો કરવો પડે તેવા માંગ-પુરવઠા વ્યવસ્થાપન જેવા પડકારો પર ભાર મૂક્યો હતો. આ પ્રસંગે 'સ્થાનિક વિકાસ લક્ષ્યાંકો (LSDG), ઇ-લર્નિંગ મોડ્યુલનું લોચિંગ' પુસ્તકનું વિમોચન કરવામાં આવ્યું હતું. (ફોટો મેઇલ સાથે જોડવામાં આવશે)



Ministry of Panchayati Raj
Government of India



सशक्त पंचायत सतत् विकास



पंचायती राज मंत्रालय द्वारा मुद्रित एवं प्रकाशित

मुख्य संपादक: श्री सुनील कुमार, सचिव, पंचायती राज मंत्रालय

पंचायती राज मंत्रालय, भारत सरकार, टावर-2, नौवा तल,

जीवन भारती बिल्डिंग, कनॉट प्लेस, नई दिल्ली 110001 द्वारा प्रकाशित